

MOČ PROPAGANDE

Beseda propaganda je postala med široko maso znana šele ko je Hitler odločil, da bo eno najvažnejših mest v njegovem kabinetu ministrstvo propagande. Vlade v splošnem do tedaj takih portfeljev niso imele, ker se niso brigale, kaj in kako misli masa. Svoje spletke so vršile večinoma v višjih plasteh, intrigrirale na dvorih in sklepale tajne kupčije, kovalale zarote in podkupovale.

Beseda "propaganda" se je drugače najbolj rabila v hujskanju proti delavskemu gibanju.

In čuti jo je bilo dostikrat v katoliški cerkvi, ki ima v Rimu staro organizacijo propagande. Pod njenim okriljem so katoliški misijoni po svetu. Red jezuitov je posvečen propagandi in intrigam.

Po prvi svetovni vojni je organizirala ogromen propagandni aparat kominterna, a ga ni označila s to besedo. So propagando med ljudske plasti v Italiji je šel v veliki meri tudi Mussolini.

Hitler pa je brez obzira nazval tega tiča s pravim imenom. In ustvaril je iz ministrstva "za propagando", ki mu je načeljeval Goebbels, tolikšno silo, da je vzgajala Nemce v fanatičen narod.

Za propagandiste se v starih tolmačenjih v besednjaku smatra tiste ljudi, ki oznanjajo z vso gorečnostjo kaka načela ali ideale, bodisi na verskem ali političnem polju. A od kar so vlade po ruski revoluciji in postanku fašizma spoznale, da se bodo morale odsej ozirati tudi na ljudsko mnenje, so se odločile, da si ga bodo prikrajale po svojih namenih in načrtih. V to jim služi tisk, radio, film, razna gesla, urejanje časopisja po navodilih in so še razna druga sredstva.

Aparat propagande v službi kakšne vlade, ti danes lahko pravi, da si junak dneva, jutri pa, da si razbojnik, enak Hitlerju. To se je dogodilo Titu. Propagandni aparati mnogih držav so poveljevali Mussoliniju in Hitlerju dolgo let, ker sta zadržala "komunistično" nevarnost. In potem, ko sta se smatrala dovolj močnim, sta se obrnila proti njunim podpornikom.

Namen propagande v službi vlad in Rima je danes dokazovati, da je to in to belo, jutri, ako se odnošaji spremene, pa da je črno.

SOCIALIZEM NI SAMO STVAR DELAJCEV NEGO VSEH LJUDI

Zakaj sem razredno zaveden? Ker se meni slabo godi, drugim pa dobro? Ker imam jaz več mesečnih dohodkov, kakor nekdo drugi?

Ne, — bo odgovoril nekdo, ki je o socializmu že kaj bral v knjigah: Sem socialist, ker sem spoznal, da družabni razvoj nujno vodi v socializem. Kakor je sledil fevdalnemu kapitalistični red, tako mora za kapitalističnim priti socialistični red.

Mora! Odkod ta gotovost? Znanost ti je ne more dati. Lahko ti razode neke zakone, po katerih se razvija življenje, ne more ti pa povedati, niti če boš še jutri živel, niti, da bo zemlja jutri še obstojala.

Družba in gospodarske razmere? To ni nič drugega kakor določen način sodelovanja živih ljudi. Tega načina pa ne določajo niti ne spreminjajo same "razmere", ampak ga v veliki meri določajo in spreminjajo živi ljudje samo. Može delajo zgodovino.

"Razmere" seveda močno vplivajo na ljudi in na njihovo miselnost. Toliko močneje — kolikor nevednejši so ljudje. Misleč, samostojen človek se pa dvigne nad "vladajoče razmere", snuje v svojih mislih nekaj novega in dela za nekaj boljšega.

Zakaj sem torej socialist? Ne za to, ker se meni slabo godi, drugim pa dobro, ne zaradi tega, ker verujem, da mora slediti kapitalističnemu redu socializem,

re? To ni nič drugega kakor določen način sodelovanja živih ljudi. Tega načina pa ne določajo niti ne spreminjajo same "razmere", ampak ga v veliki meri določajo in spreminjajo živi ljudje samo. Može delajo zgodovino.

"Razmere" seveda močno vplivajo na ljudi in na njihovo miselnost. Toliko močneje — kolikor nevednejši so ljudje. Misleč, samostojen človek se pa dvigne nad "vladajoče razmere", snuje v svojih mislih nekaj novega in dela za nekaj boljšega.

Zakaj sem torej socialist? Ne za to, ker se meni slabo godi, drugim pa dobro, ne zaradi tega, ker verujem, da mora slediti kapitalističnemu redu socializem,

re? To ni nič drugega kakor določen način sodelovanja živih ljudi. Tega načina pa ne določajo niti ne spreminjajo same "razmere", ampak ga v veliki meri določajo in spreminjajo živi ljudje samo. Može delajo zgodovino.

"Razmere" seveda močno vplivajo na ljudi in na njihovo miselnost. Toliko močneje — kolikor nevednejši so ljudje. Misleč, samostojen človek se pa dvigne nad "vladajoče razmere", snuje v svojih mislih nekaj novega in dela za nekaj boljšega.

Zakaj sem torej socialist? Ne za to, ker se meni slabo godi, drugim pa dobro, ne zaradi tega, ker verujem, da mora slediti kapitalističnemu redu socializem,

re? To ni nič drugega kakor določen način sodelovanja živih ljudi. Tega načina pa ne določajo niti ne spreminjajo same "razmere", ampak ga v veliki meri določajo in spreminjajo živi ljudje samo. Može delajo zgodovino.

"Razmere" seveda močno vplivajo na ljudi in na njihovo miselnost. Toliko močneje — kolikor nevednejši so ljudje. Misleč, samostojen človek se pa dvigne nad "vladajoče razmere", snuje v svojih mislih nekaj novega in dela za nekaj boljšega.

Zakaj sem torej socialist? Ne za to, ker se meni slabo godi, drugim pa dobro, ne zaradi tega, ker verujem, da mora slediti kapitalističnemu redu socializem,

re? To ni nič drugega kakor določen način sodelovanja živih ljudi. Tega načina pa ne določajo niti ne spreminjajo same "razmere", ampak ga v veliki meri določajo in spreminjajo živi ljudje samo. Može delajo zgodovino.

"Razmere" seveda močno vplivajo na ljudi in na njihovo miselnost. Toliko močneje — kolikor nevednejši so ljudje. Misleč, samostojen človek se pa dvigne nad "vladajoče razmere", snuje v svojih mislih nekaj novega in dela za nekaj boljšega.

Zakaj sem torej socialist? Ne za to, ker se meni slabo godi, drugim pa dobro, ne zaradi tega, ker verujem, da mora slediti kapitalističnemu redu socializem,

Kultarna kronika

Za časa konference kitajskih pisateljev in umetnikov so odprli umetniško razstavo, ki prikazuje ustvarjalno delo kitajskih pisateljev in umetnikov v zadnjih petih letih. Razstavljene so nekatere tisoč komadov in med drugimi so tudi slike uprizoritve odskih del, glasbene skladbe, knjige, slike, lesorezi, oljnathe slike, akvareli, karikature, portreti, skulpture, modeli odskih inscenacij in lepaki.

Zadrsko narodno gledališče je zaključilo svojo letnjo sezono z gostovanji po otokih tega okrožja. Gostovanja so trajala 28 dni in uprizorili so komediji Marina Držića "Dundo Maroje" (Boter Andraž) in Goldonijeve "Primorske zdrave". Predstave je obiskalo 11 tisoč gledalcev.

V Weimar se je vrnil k svečanosti za proslavo 200 letnice rojstva J. W. Goetheja nemški književnik Thomas Mann, katerega je izgnal hitlerjev režim iz Nemčije in ki je postal ameriški državljani. Weimarska občina ga je imenovala za častnega meščana in mu dodelila nagrado "Goethe". V razgovoru za novinarji je izjavil, "da mora nemški narod visoko dvigniti zastavo miru".

Po vseh mestih in vaseh Vojvodine so madžarski kulturni delavci svečano proslavili 100 letnico smrti Sándorja Petőfija. Madžarske diletantske gledališke družine so med drugim izvajale Petőfi pred sodiščem.

V Benetkah so v tako imenovani Napoleonovi dvorani na Markovem trgu odprli razstavo starih sardinjskih bronastih skulptur, ki so zgodovinsko in arheološko zelo pomembne, ker so to spomeniki ene izmed najstarejših sredozemskih kultur. Ta kultura je živela v istem času kot kretska-mikenska in etruščanska in tik pred grškorsko. Sicer hranijo te spomenike zelo skrbno v narodnem muzeju v mestu Cagliari v Sardiniji.

ampak, ker hočem, da se kapitalizem, ki je krivčen in za človeštvo škodljiv, nadomesti s pravičnejšo in človeka vrednejšo ureditvijo življenjskih razmer.

To miselnost najdemo že pri samih idejnih utemeljiteljih socializma. Kaj so bili Engels, Marx, Lasalle? Ročni delavci? Ubogi uradniki? Ne, vsi trije so bili sinovi meščanskih družin. V njih imamo živ dokaz, da socializem ni samo vprašanje želodca in revežev, temveč da je splošen višji etičen ideal človeštva.

(Konec na 5. strani.)

KOMENTARJI

Zbira in presoja urednik

Louis Adamič je o svojem potovanju po Jugoslaviji predložil novinarjem v New Yorku članek in v slovenskem prevodu nam ga je oskrbel SANS. V njemu se je izrekel za Tita in proti kominformu. "Daily Worker" ter "Narodni glasnik" ga torej ne bosta več hvalila, kar priznava sam, ko omeni, da bo naslov njegovi novi knjigi "Tito" in da bo radi nje "v gotovih krogih" napadan še predno bo izšla. Med vrsticami v tem njegovem članku se bere, da je borba med Titom in Moskvo v resnici "borba velesil" za kontrolo nad Balkanom. Jugoslavija se ni podala nikomur — svoja bogastva hoče izkoriščati zase. Torej si je Moskva skušala podvreči Jugoslavijo tudi ekonomsko za "poslušno dekle", a vlada v Beogradu se je uprla z gesto, da noče biti satelitka nikomur. Adamičev članek je na 5. strani v tej številki. Pred par leti je bil od nekega kongresnika v poslanski zbornici Adamič označen za "nevarnejšega komunisto kakor pa je bil Earl Browder". Dolžili so ga, da se točno ravna po strankini liniji, toda ko je Kreml napravil svoj prelom s Titom, se je Adamič odločil za Tita, a velika večina tistih, s katerimi je delal med Hrvti, Srbi in v Američkem slovanskem kongresu, pa so s kominformom in lomastijo po Titu. V Adamiču si je Tito dobil dobrega zaveznika.

Senator Pat McCarran je bil v Spaniji in z njim skupina drugih kongresnikov, ki so bili tam neuradno z "uradnim" namenom Spanijo spet sblizati z Zedinjenimi Državami. Predsednik Truman je dejal, da senator McCarran ni bil poslan tja ne od njega, ne od državnega departamenta, zato so vse McCarranove izjave o odnosih med ameriško in špansko vlado njegova zasebna stvar. Toda ali so res? Bomo videli, ko se zjasni! Vse preveč teh Američanov hodi v Madrid na obiske k Franku. Samo o vremenju se gotovo ne menijo.

Senator Pat McCarran je bil v Spaniji in z njim skupina drugih kongresnikov, ki so bili tam neuradno z "uradnim" namenom Spanijo spet sblizati z Zedinjenimi Državami. Predsednik Truman je dejal, da senator McCarran ni bil poslan tja ne od njega, ne od državnega departamenta, zato so vse McCarranove izjave o odnosih med ameriško in špansko vlado njegova zasebna stvar. Toda ali so res? Bomo videli, ko se zjasni! Vse preveč teh Američanov hodi v Madrid na obiske k Franku. Samo o vremenju se gotovo ne menijo.

Moskvi ne umiri in ponudi roko v spravo. Zdi se, da bi v Beogradu radi tak rezultat te borbe in so Moskvi že ponudili roko, pa ni hotela seči vanjo.

(Konec na 5. strani)

Maršal Tito se je v svojih govorih zelo hudoval proti načinu obravnave v Budapešti, v kateri se je bivši komunistični minister vnanjih zadev, Laszlo Rajk, izpovedoval za največjega zločinca in pa da ga je na to krivo, izdajalsko pot proti madžarski ljudski republiki zavel najbolj Tito s pomočjo ameriških agentov. Tito pravi, da ima Moskva v takih obravnava "pošastne metode". Ameriški reporterji menijo, da so jetniki zadržani s kakim mamilom, pa potem priznajo vse kar kdo od njih hoče — potem pa so obsojeni največkrat v smrt, kot je bil nedavno Laszlo Rajk ter njegovi bivši kolegi v madžarski vladi. In če bi onim sodnikom v Budimpešti ali pa kominformu kjerkoli Tito prišel v pest, bi ga enako naglo "likvidirali". Mnogi se čudijo, da mu po dveh letih boja proti njemu še ne morejo do živga. In res se je Kremlu (vladi v Moskvi) nevrjetno odločno uprl.

Na zboru Z. N. v Lake Success (tik New Yorka) se gledata skrajno sovražna dve delegaciji: sovjetska z Višinskim na čelu, in jugoslovanska pod vodstvom Edvarda Kardelja. Veliko žalitev sta izrekli druga proti drugi, dočim se predstavniki zapadnega bloka zabavajo in muzej v poslušanju insultov, s katerimi se obklati. In vzrok — pravijo — je, ker Tito, Kardelj, Moše Pijate, Ranković, Aleš Bebler in drugi člani sedanjege režima v Beogradu nočejo biti "poslušni kužki". A Kreml očividno ne bo odnehal, hoče jih spraviti na kolena ali pa še nižje, če se med tem kdo na najvišjem mestu v Moskvi ne umiri in ponudi roko v spravo. Zdi se, da bi v Beogradu radi tak rezultat te borbe in so Moskvi že ponudili roko, pa ni hotela seči vanjo.

Komunisti uče in verujejo v brezpogojno disciplino. A spor Moskve s Titom in z Jugoslavijo, in pred leti borba med Stalinom in Trockijem priča, da so ramenu se gotovo ne menijo.

(Konec na 5. strani)

Nekaj o naših stvareh

"Naše vrste se redčijo", pravi v tej številki Leo Poljšak iz Clevelanda. Poroča o smrti naše bivše sodelavke Josephine Mažgon, omožena Kurtz. Pogrešali jo bodo, kot vsakega, ki ga izgubimo, ne da bi ga v aktivnostih s kom drugim nadomestili.

Premislila je minuli teden naša čikaška rojakinja Mary Matjasich. Pomagala je na priredbah kluba št. 1 kot malokdo, bila spremljana z boleznimi in jim končno podlegla tudi ona, pred dobrim letom pa njen mož. Več o nji piše v tej številki Angela Zaitz.

Leo Poljšak poroča o pripravah za dve bližnji prireditvi v Clevelandu — namreč o varijetnem sporedu, ki ga bo imela v nedeljo 16. oktobra Sansova podružnica št. 39.

Anton Udovič ima dopis o čikaški sezoni priredb v dvoranih in Angela Zaitz o igri, ki jo vprizori v nedeljo 16. oktobra krožek Progresivnih Slovencev št. 9.

V prejšnji številki na tem kraju smo omenili nekaj naših aktivnih potovalnih agitatorjev, med njimi Antona Shularja. Ali komaj je bil list dotiskan, že smo prejeli pet novih naročnin od njegova brata iz Grossa, Kans.

Več o tem je v upravniki koloni na tretji strani.

V tej številki je oglaš PROGRESIVNIH SLOVENK krožka št. 9, na kar opozarjamo, in na Ovnovo kolono, na dopis Toneta Jankoviča, na dopis Jehna Shularja in druge.

Naj omenimo znova, da se bo vrtila v nedeljo 30. oktobra v Milwaukeeju konferenca krajevne organizacije Prosvetne matice za Wisconsin in Illinois. Je vaše društvo že izvolilo zastopnike? Če ne, pošlite nam seji s to nalogo ta mesec.

Upravnik apelira na vse, ki nabirajo oglase, naj jih nam pošiljajo sproti, da jih lahko tudi v tiskarno sproti oddajamo. In urednik Am. druž. koledarja — poleg Toneta Jankoviča, znova apelira tudi na sodelavce, ako svojih spisov še niso poslali, naj to store čimprej.

Skrb zapadnih sil za njih interese v novi Kitajski

Sovjetska zveza prva priznala novi režim. — Jugoslavija je sledila s priznanjem drugim državam sovjetskega bloka. — Zapad v zagatah.

Se pred poldrugim letom je devala in kaj so bili vzroki, da je njena politika v ogromni Kitajski doživela tolikšen polom. Nov problem. Zed. države so si dale za nalogo že tik po prvi svetovni vojni, deloma že prej, postati zaščitnica Kitajske. Seveda take, ki je za ščitenje privatne lastnine, oziroma za kapitalizem. Ali ki bi saj znala braniti interese tujega kapitalizma.

Kajti kitajskih kapitalistov v ameriškem pomenu ni. Je sicer bilo tam pred revolucijo veliko bogatašev kitajskega rodu, a to so bili večinoma fevdalni veleposestniki ter veletrgovci. Industrija in tudi velik del trgovine pa je bila posest v glavnem angleških, ameriških, francoskih in japonskih korporacij.

Japonske posesti je v krajih, ki jih kontrolira nedavno ustanovljena komunistična vlada, že zasela — brez odškodnine prejšnjim lastnikom seveda.

Ameriške in angleške posesti pa so saj na papirju še smatrane za last starih gospodarjev. A iz dogodkov v Sanghaju je razvidno, da nova vlada ne namerava (Konec na 5. strani.)

Dalje so se v Washingtonu iz teh poročil uverili, da prodajo Chiang Kaiškovici oficirji veliko ameriške municije, ki je bila poslana njim v pomoč, komunistični armadi. Vojska za stari režim je na ta način morala biti izgubljena, dasi je naša vlada stavila vse na nacionalistično vlado.

Kitajski revolucionarji to dobro vedo. A vedo tudi, da so bile baš te ogromne datjave, ki jih je prejemal Chiang Kaišek od naše vlade, baš njim v veliko večjo pomoč kakor pa so bile sedaj poraženemu diktatorju. Kar jih niso poveljniki komunistične armade "kupili", so jih vzeli s silo. Baš to je eno najtemnejših poglavij ameriške vnanje politike skozi zadnjih dvajset let. Namreč ameriške vloge na Kitajskem, ki se je do cela ponesrečila. Vlada tega ni mogla več zakrivati, zato je izdala takozvano "belo knjigo", v kateri je pojasnjevala, kaj je storila za pomirjenje v kitajski civilni vojni, koliko si je prizala.

Konvencijo Ameriške delavske federacije (AFL) je pozdravil tudi delavski tajnik Maurice Tobin in na delegaciji apeliral, naj gre z ostalimi unijami skupno v politično akcijo, ako se hoče delavstvo izbežiti proslulega Taftovega - Hartleyjevega zakona in preprečiti sprejem novih unijam sovražnih predlogov.

Tobin je govoril potem, ko je v svojem otvoritvenem govoru konvenciji AFL njen predsednik William Green dejal, da so govorice o kaki skupni politični akciji z unijami CIO nesnovane. Lahko CIO indorsira in agitira za iste kandidate kakor jih bo odobrila AFL, toda na svojo roko. AFL bo šla v boj za kandidate, ki jih bo indorsirala, v prihodnjih kongresnih volitvah samostojno, je poudaril Wm. Green.

Delavski tajnik Tobin ni noben levitar, a je vendar smatran za progresivca in bržkone iskreno želi, da bi bilo ameriško delavstvo v politiki saj kolikor toliko solidarno.

Pa trka zaman. William Green, ki se sedaj ponaša, da je njegova AFL močnejša kot še kdaj prej, dočim je CIO razkrojena in unija premoglarjev v zelo težkem položaju ne samo vsled svoje borbe

Pomankanje solidarnosti poguba za delavce

z operatorji temveč še posebno vsled krize, ki v premovalniški industriji narašča bolj kot v kateri koli drugi, se je obnašal kot da se raduje tega položaja. Tobin — liberalen politik demokratske stranke ga je poučil, da se vara, ker le ako bo organizirano delavstvo složno, bo dobilo ljudstvu naklonjen zvezni kongres.

A Greenu se gre le za samoljubje — on privoščil vse slabo vsaki uniji, ki ni v AFL. Zato je v svojem govoru udaril — ne da bi ga po imenu omenil — tudi po Philipu Murrayju. Prijemal ga je, ker je dopustil oziroma pristal na predlog Trumanove komisije, naj se v tej dobi uravnoteženja naše narodne ekonomije ne dresa vanjo z zahtevami za nova zvišanja mezd in tudi mu ugovarja, ker je pristal v priporočilo omenjenega Trumanovega preiskovalnega odbora za ustanovitev penzijskega sklada na kompanijske stroške.

Dejal je, da kar se AFL tiče, ni obvezana slediti nobenemu prezidentu, kakršnega je za unije CIO odobrila Philip Murray in ne slediti priporočilom kake komisije, v kakršni ne bi imela besede oziroma pravice odločanja. In to je govoril Wm. Green

in dneh, ko je šla unija jeklarskih delavcev (CIO) na stavko proti najmočnejši industrijski kombinaciji v Zed. državah.

Res je kritika proti Murrayju upravičena, ker se je pustil Trumanu in njegovi komisiji izmanevirati. Verjel je, da bo stavka s tem preprečena. Toda korporacije so rekle ne — niti 10c na uro vam ne damo — in tako Murrayju ni kazalo drugega kakor oklicati stavko.

Truman — ki je v glasilih raznih unij oglašan za "velikega" prijatelja delavstva, pa ni potem ničesar storil, da bi jeklarske družbe saj moralno podprel, da ako je unija umaknila svojo zahtevo za zvišanje mezd, čemu ne bi pokazale tudi one nekaj tolerance ter se sprijaznile z dejstvom, da tako veliki industrijski konflikti delajo škodo ne samo njim in delavcem temveč vsej deželi. Ni igrača, kadar preneha obrat v tako velikanskih podjetjih in težko kadar je posredno in neposredno ob zaslužek nad milijon, sedaj vsled teh dveh stavk morda že tri milijone ljudi.

Wm. Green pa misli le na prestiž svoje AFL in želi, da bi "rebeli", ki so se od nje ločili (razne unije CIO ter UMW), do-

bili po grbi. Pozabil je že na dogodke po prvi svetovni vojni, ko je za takratne razmere močnega AFL mahoma nazadovala in padla na kakih dva milijona članov; in unija premoglarjev pa je bila že skoraj do kraja uničena in opomogla si je nazaj na noge šele pod Rooseveltom, zato ker je znal Lewis izrabiti nov položaj ter Rooseveltova gesla ter strah kongresa pred izgredi in "komunizmom" nagloma in z dramatično zasnovano kampanjo.

Sedaj mu ne gre več gladko — že par let ne! In boji, ki ga ima UMW sedaj, ni kar tako — le nekaj dodatnega dopusta, pač pa spoprijem, v katerem mislijo operatorji izčrpati blagajno unije in če le moreže tudi zlomiti zaprtje delavnice.

Enak namen ima jeklarski kartel. Green pa igra na harfo, na citre ali kar že, kakor Nero, ko je bil Rim v požaru.

Zal, da ni danes v vsem unijanskem gibanju niti enega Hillmana, niti enega, ki bi bil skušen v stari socialistični šoli borbe za smoteno, načelno organiziranje delavstva.

Te zmote bodo unije drago plačale — in z njimi vred vse delavstvo.

TRIJE

vaški svetniki

PRIDEJO V CHICAGO

v nedeljo 16. oktobra

Predstavil vam jih bo v dvorani

SNPJ ob 3. pop. krožek št. 9

Progresivnih Slovencev

PROLETAREC

LIST ZA INTERESE DELAVSKEGA LJUDSTVA.

IZHAJA VSAKO SREDO.

Izdaja Jugoslovanska Delavska Tiskovna Družba, Chicago, Ill.

GLASILO JUGOSLOVANSKE SOCIALISTIČNE ZVEZE
NAROČNINA v Zedinjenih državah za celo leto \$3.00; za pol leta \$1.75;
za četrt leta \$1.00.

Inozemstvo: za celo leto \$3.50; za pol leta \$2.00.

Vsi rokopiši in oglasi morajo biti v našem uradu najpozneje do pon-
deljka popoldne za priobčitev v številki tekočega tedna.

PROLETAREC

Published every Wednesday by the Yugoslav Workmen's Publishing Co.,
Inc. Established 1906.

Editor.....Frank Zaitz

SUBSCRIPTION RATES:

United States: One Year \$3.00; Six Months \$1.75; Three Months \$1.00.
Foreign Countries: One Year \$3.50; Six Months \$2.00.

PROLETAREC

2301 S. Lawndale Avenue CHICAGO 23, ILL.
Telephone: ROckwell 2-2864

IZ ZGODOVINE

Ze na enemu prvih sestankov med vojno (ta se je vršil v Quebecu) sta Churchill in Roosevelt obljubila še posebno jugoslovanskemu in grškemu kralju, da bosta dobila njune trone nazaj.

Narodom širom sveta pa sta z nekega drugega sestanka obljubila atlantski čarter.

In potem "štiri svobodščine".

Ena izmed teh obljub, ob kateri je Churchill najtrdnjeje vztrajal, je ona, ki jo je dal grškemu kralju. Ampak je bila s štirimi svobodščinami popolnoma skregana.

Posledica te politike je civilna vojna v Grčiji, ki pa v resnici ni civilna ali državljanska vojna, ampak pomoč angleškega in potem ameriškega orožja grški reakciji in grškemu kralju proti tistemu grškemu ljudstvu, ki bi rado bilo na svoji zemlji v svoji deželi svoj gospodar.

O. Churchill je vztrajal tudi pri svoji torijski politiki, ki jo je uveljavljal čimbolj se je Hitlerjevi Nemčiji bližal konec.

Obljube torijskih diplomatov so bile dvojne: ene, ki so dane ljudstvu, kadar so toriji v stiski. In druge, ki jih ne dajejo na glas, ampak takole po ovinkih, kakor so jih n. pr. španskemu diktatorju Francu, prej tudi Mussoliniju, pa Hitlerju in tudi tistim v Aziji, s katerimi smo bili potem v vojni. Njim so pomagali torijski diplomati vseh demokratičnih dežel, vsi bankirji in kapitalisti in kovali z njimi karte, trgovske zveze in si delili trge vzajemno in profite (namreč Japonsko).

Privilegijem ne dajejo obljub. Obljube so le za maso. Obljube so zastoj. Koncesije in dajatve pa so nekaj, kar se lahko prime, kar se lahko spravi v žep.

To ve sedaj masa v Italiji, to igro razume krvavo dobro v Grčiji, razume jo francoski proletarijat in ko je bilo konec vojne se je pričela brezposelnost in krize v mnogih deželah. Dobivamo jo tudi v Zed. državah.

Nesreča za maso je, da se počasi uči in da je silno kratkega spomina. Komaj je minila silna "zadnja" kriza, že jo je pozabila. In že po nekaj letih po prejšnji vojni je pozabila, da so ji državniški obetali trajen mir, društvo narodov, socialno zaščito, mednarodni delavski urad za reševanje družinskih problemov, razorožitev, samoodločevanje narodov, odpravo tajne diplomacije, in pa tako politiko in mednarodnih odnosih, v katerih ne bo nobena država rožljala z orožjem.

In sedaj, kaj imamo? Mar ne bi mogla saj ameriška vlada imeti nekaj bolj določnega programa? Kaj pravzaprav je program ameriške vlade?

Ko vse sorte objublamo, je vprašanje, kaj mislimo dati, ako sploh kaj, razen novo oboroževanje in Marshallov plan.

Iz vseh dosedanjih obljub je razvidno to, kar v tem listu zmerom poudarjamo: po svetu se tepo dve smeri: posedujoči in pa tisti, ki delajo zanje. Upajmo, in delujemo, da zmagajo slednji.

MOGOČEN TRUST, KI MU NE BO KONCA

Ena največjih korporacij na svetu — oziroma največja, je bila nemška firma I. G. Farbenindustrie. Svoje omrežje je imela po vsem svetu. Najmogočnejše ameriške korporacije — med njimi Standard Oil, in pa DuPontova kemična industrija, sta bili njeni zaveznici. Enako slične korporacije v Angliji in na Japonskem.

S pomočjo I. G. Farbenindustrie ter njenih zaveznic v Ameriki se je Hitlerjev "tretji" rajh lahko naglo oborožil in kapitalisti v Nemčiji, v Franciji, na Angleškem in tukaj, na Japonskem in drugje, pa so bogateli.

Zavezniki so vrhovno poveljstvo je ta nemški trust razpustilo in mnoge njegovih tovarn uničilo. Toda se ga sedaj spet obnavlja. Pomagajo mu ameriški industrialni magnati in tudi v Angliji ima močne prijatelje.

Zanimivo je, koliko naših kongresnikov in senatorjev je imel ta nacijski kartel na svoji strani. Ko so vpili proti vojni, so v resnici delovali le za zmago Hitlerja nad Evropo in nad svetom, nevedo, da so v službi sovraznika svoje dežele. Nekateri so morda vedeli, ker so bili plačani za izdajsko delo, a veliko je bilo navnežev, ki jih slepila propaganda za "mir".

V Nürnbergu teh zločincev ni bilo pred sodnim stolom. Je čudno, a resnično, da ne nemški industrialci iz kriminalne liste bili izvzeti, čeprav so baš oni posadili Hitlerja na tron in mu dali denarja kolikor ga je hotel in potreboval za svoj zločinski sistem.

Bogataši nič ne vedo kaj je beda in osamljenost revnih na starost

Dvainsedemdesetletna vdova Mary Aiken je hotela biti zaslišana, v imenu sebe ter drugih takih revežev v Illinoisu, ki so odvisni od državne podpore, pred komisijo, ki upravlja to "dobrodelno" ustanovo. Penzije tem starim revežem je komisija znižala 10%, ker se je v avgustu njihovo število zvišalo s 73,834 na 78,850. Prejemajo največ \$66 na mesec. Toda ako živita mož in žena skupaj, neglede kako sta ubožna in stara, se v mnogih slučajih pripeti, da ne prejmeta vsak po \$65 ampak znatno manj. To marsikak par primora iti narazen, da potem vendarle dobita vsak omenjeno vsoto.

Na zaslišanju je prej omenjena vdova rekla članom komisije: "Kaj pa vi veste o revščini? Vi, bankirji, veletrgovci in drugi bogataši, ki vam streeže služkinje, vas vozijo šoferji in živite v razkošju — kako bi vi sploh mogli voditi ta državni relifni urad?"

He Chooses the Leaders

NAŠE VRSTE SE REDČIJO

Cleveland, O. — Napredne vrste v Clevelandu so se zopet zredčile s smrtjo zavedne in spoštovane naše bivše članice kluba št. 27, Josephine Kurtz, katera je preminula v torek 13. septembra t. l.

Josephine Mažgon, omožena Kurtz, je bila rojena v mestu Idrija, v kraju kjer kopljejo živo srebro in kjer so bili socialisti utrjeni že zadnjih 40 let. Marsikdo, ki je prišel iz tega mesta je prinesel s seboj nauk zavednih delavcev in tukaj iskal stike naprednih vrst. Tudi Josephine je prinesla s seboj to zavest, kateri je sledila in ji bila zvesta vse do smrti.

Bila je več let članica kluba št. 27 in naročnica ter podpornica "Proletarca" do zadnjega in podpirala je druga napredna podjetja. Radi zaposlenosti v svoji trgovini se ni mogla toliko udeleževati, kot bi se lahko s svojo inteligentno priljubljenostjo osebno, vendar pa je vedno poselela Klubove in "Zarjine" priredbe in priredbe društva "Naprednih Slovencev" SNPJ, kateri je bila članica. Se zadnje čase je rada prihajala med stare prijatelje in pokramljala o vsem kar je bilo vrednega, če pa ni mogla priti je pa telefonično držala vezi s starimi prijatelji.

Zadnje leta je pričela bolehati, mučil jo je kostni revmatizem, bolezen je prinesla komplikacije, za katerimi je podlegla.

Mi vsi, ki smo jo poznali — to blago žensko — ohranimo na njo prav lep, trajen spomin.

— Leo Poljšak

Redkost — spet bo dramska predstava v našem mestu!

Chicago, Ill. — Ze smo obupavali, da je s slovensko dramatikoj v Chicagu pri kraju. Toda zavzel se je krožek št. 9 Progresivnih Slovencev in sklenili, da mora slovenska igra spet na naš oder. Izbralo se si za spremembo komedijo in tako vas bodo v ne-

Vi imate več hrane ob malem obodu kot pa jo imamo ljudje naše vrste skozi ves dan.

Zahtevala je, naj se komisiji dodefi tudi koga, ki prejema relif, ker le on bo razumel potrebe ubožnih starih ljudi.

Seveda ji governer ne bo ustregel. Ne v Washingtonu, ne v glavnih mestih posameznih držav politični veljaki nimajo običaja imenovati v kake relifne ali v kake druge uradi ljudi iz revnih slojev. Človek se pri njih pričinja šele z bankirjem — to se pravi, bogat moraš biti, drugače te ne upoštevajo.

In tako bo pod tem sistemom tudi ostalo. Bo sicer tu pa tam revežem dodanih še nekaj drobčin, a v relifnih uradih jih bodo gledali zviška, s prezirom in občevali z njimi kot da ti ljudje sploh niso prava človeška bitja. Težko je v tej družbi ubožnim na starost, in pa bolnikom, ki so brez sredstev. To pa zato, ker imajo vso oblast ljudje iz bogataškega sloja. V tem je vdova Mary Aiken v pravem.

deljo 16. oktobra zabavali "Trije vaški svetniki" skupno z drugimi igralci in igralkami.

Ta šaloigra ima tri dejanja. Vsi igralci in igralke so skušeni v slovenski dramatikoj in poznate jih iz mnogih iger. Režiser je naš stari, izkušeni oderski pionir Peter Bernik.

Ker je Krožek sklenil poslati v Proletarca oglas, s imeni vseh, ki nastopijo v igri, ne bom tu navajala posameznih vlog in igralcev, a priporočam vam, da pogledate oglas in se iz njega poučite kdo je kdo v tej igri.

Ta priredba krožka Progresivnih Slovencev se vrši v nedeljo 16. oktobra v dvorani SNPJ. Predstava se prične ob 3. pop.

Edino kar se mi pri tem ne dopade je, da je vstopnina prenižka. Toliko truda je s takimi priredbami — vrši se vaja za vajo — a vstopnice pa so za današnje razmere izdane po prenižki ceni. No — pravimo po navadi, bodo pa udeleženci drugače zapravili, da bodo dohodki. In tako — upam, bo ta priredba za krožek št. 9 Progresivnih Slovencev in za igralce res velik uspeh.

Zvečer bo plesna zabava, na kateri bo igral Kovičev orkester. Torej pridite — prepričana sem, da vam ne bo žal! In povabite s sabo tudi znance in prijatelje.

Za krožek št. 9 P. S.,

— Angela Zaitz

Sezona priredb v dvoranih je spet tu

Chicago, Ill. — Prihodnjo nedeljo 16. oktobra bo v dvorani SNPJ na Lawndale in 27. ulica vpriporjena veseloigra v treh dejanjih "Trije vaški svetniki".

S tem se menda prične pri nas tudi jesenska in zimska sezona priredb. To bo toraj prva to jesen in obeta biti nekaj zelo dobrega, saj tako bi jaz sklepal, če tudi mi ni igra posebno znana. Kako, jaz pridem do tega mnenja — naj vam povem.

Igralci omenjene igre imajo vaje v tem poslopju, ravno našim uradom. Kadar imajo va-

je, se sliši ves čas smeh in pa medsebojno ploskanje, ko igralci drug drugemu priznavajo njih dovršeno delo. Malo, da me ni radovednost premagala, da bi jih šel gledat. Na njihovi nedavni vaji ni bilo smehu ne konca ne kraja. In tako bo tudi v nedeljo, ko bo ta igra podana na odru.

Vloge so v rokah dobrih in izvežbanih igralcev. Režiser je znani Peter Bernik. Imena vseh so na drugem mestu te izdaje. Slovenske igre so — in bodo še redkeje med nami, vsi vemo zakaj. Torej kadar se nam nudi prilika ne zamudimo jo! Kdo ve kdaj bo spet prihodnja prilika, ako bi to zamudili!

Igra in ples se vrši pod pokroviteljstvom Progresivnih Slovencev, krožek 9. Pričetek bo ob 3. pop. Za ples bo igral Kovičev orkester.

V soboto 29. oktobra bo imel pa Družabni klub Slovenskega Centra ples v Lawndale Masonic Temple. To bo le ples za katerega bo igrala Rudy Pugel-nova godba iz Milwaukee, Wis. Toraj lepa prilika za vse, ki se radi vrtijo in pa vmes malo stisnejo. Vstopnice so že v prodaji.

In 6. novembra bo pa koncert psovkega zbora France Prešern, ki bo v Sokol Chicago avditoriju na 2345 So. Kedzie Ave. Pričetek točno ob 3. pop. To bo jubilejni koncert in obeta zelo bogat program, o čemer bomo še kaj več pisali pozneje. Za ples bo igrala Frankie Jankovičeva godba iz Clevelanda.

Vstopnice so v prodaji in se dobe pri vseh članih zbora kakor tudi pri raznih obrtnikih.

To bo že za začetek te sezone, pozneje pridejo pa druge na vrsto.

— Anton Udovih

Seznam priredb slovenskih organizacij v Chicagu

Organizacije v Chicagu in okolici, ki žele imeti svoje priredbe označene v tem seznamu, naj nam sporoče podatke, enako tudi po pravke v slučaju pomoti.

Progresivne Slovence, krožek št. 9 — proslavitev druge obletnice krožka s programom in plesno zabavo v nedeljo 16. oktobra v dvorani SNPJ.

Slovene Center Social Club — Plesna zabava v soboto 29. oktobra v Lawndale Masonic Temple, 2300 S. Millard Ave.

Pevski zbor Prešeren — jubilejni koncert v nedeljo 6. novembra v avditoriju Sokol Chicago na So. Kedzie Ave.

Slovenski dom št. 86 SNPJ — veselica v soboto 19. novembra.

Narodni vitezi št. 39 SNPJ — Silvestrova zabava v soboto 31. decembra v jedrni dvorani.

Ibiko Oven:

RAZGOVORI

Novica o detonaciji ruske atomske bombe je silno pretresla oficijalno Ameriko. V Washingtonskem Petangonu se dnevno vrše seje vojnih in civilnih strokovnjakov glede te nove do sedaj še nepričakovane nevarnosti. Seve, da to ni bila prijetna novica, katera lahko pomeni smrti za milijone ljudi, ali bilo je bedasto misliti, da je mogoče nekaj podobnega obdržati kot monopol samo ene države. Našim militaristom in državnikom sedaj ne kaže drugače kot še večje naoročevanje ali pa spozarumenje za odpravo te neznosne "mrzle vojne" z Rusijo. V Angliji je nastal glade tega že zelo močen pritisk — in tudi pri nas je sedaj, ko vidijo, da nismo edini lastniki tega orožja, podobno razpoloženje.

Res žalostno je, da se človek v kršanski civilizaciji, v dvajsetem stoletju — in to po dveh strahovitih vojnih ni ničesar naučil. Vsako iznajbo, katera bi mu lahko v vsakdanjem življenju ogromno koristila — uporabi za destrukcijo, in kot v slučaju atomske bombe, menda v svoj lastni pogin.

Pri nas

Jeklarska in premogarska stavka... To sta novici o katerih se in se bo še veliko pisalo. Nekaj časa se je pričakovalo, da bo sporazum dosežen s Fordovo družbo in unijo, imel direktn vpliv na pogajanja z unijo v jeklarski industriji. Ali to se ni izvršilo. Jeklarski trust, kateri je žel za časa vojnih let ogromne profite — in še večje v štirih letih po vojni, je prebog in preveč aroganten, da bi pristal na točke katere so določili državni zastopniki. Koliko časa bo trajala ta stavka, je odvisno od solidarnosti jeklarskih delavcev in pa od vladnega pritiska. Upamo, da pride kmalu do zmage.

O zgodovini Mehike (Nadaljevanje)

Sebastian Lerdo de Tejada je sledil Juarezu kot predsednik mehiške republike. Dasi precej liberalen in zelo dober govornik, vseeno ni imel tiste pozitivne volje kot jo je imel Juarez. Vendar je bila leta 1874 sprejeta postava, katera je zlomila politično, civilno in ekonomsko nadvlado katoliške cerkve nad mehiškim ljudstvom. Leta 1876, ob ponovnih predsedniških volitvah je bil njegov nasprotnik Porfirio Diaz. Ker je v Mehiki še danes precej težko v volitvah premagati vodilno stranko — je Diaz začel z uporniško akcijo in novembra istega leta s svojo vojsko zasedel glavno mesto Mehiko ter se kmalu nato proglasil za predsednika. Ze v eni prejšnjih številkih sem omenil, da ne bom na široko opisaval dolgo vladanje tega človeka, ki je v razvoju Mehike veliko dosegel, ali porini jo je tudi nazaj v fevdalno sužnost. Veliko knjig je spisanih o življenju tega pol-indijanca, kateri je začel svojo kariero kot liberalni revolucionar in jo končal kot reakcionarni diktator.

Se danes, kadar stopiš v hišo katerega imovitega Mehikanca, boš opazil sliko starega Porfirija na steni in to v odličnem kotu. Da, stari Porfirio in njegovi "rurali" (civilna žandarmerija) so držali izborni red in mir za veleposestnike in pa za tuje izkoriševalce. Ali v začetku dvajsetega stoletja je tudi v Mehiki zavel nov duh. Pojavile so se delavske unije. Četudi so bile strogo prepovedane so vendar v novi rastoči industriji dobivale vpliv. Leta 1907 se je dogodila prva organizirana stavka v Oribazkih predelnicah. Delavske razmere v njih so bile naravnost neznosne. Stavko so vodili bratje Flores Magon, Lucrezia Torej in Rafael Moreno. Diaz je poslal konjenico, katera je naskočila na stavkujočo množico. Pobitih in ranjenih je bilo stotine stavekarjev. Med njimi sta bila ubita tudi Lucrezia Torej in Rafael Moreno. Tri leta za tem je moral Porfirio Diaz pobegniti iz Mehike.

Leta revolucije

Francisco I. Madero je bil sin bogate in prominentne rodbine. Po postavi je bil majhne in šibke rasti. Njegov stari oče je bil guverner države Coahuila ter lastnik skoro dveh milijonov

akrov zemlje; obenem je posedoval razne rudnike, banke itd. Francisco ni bil podoben svojim bratom, ki so živeli kot se je spodobilo bogatim Mehikancem. Oče ga je poslal v Pariz, da se izuči in se tako seznani z evropsko kulturo. Ali tudi v Parizu ni spremenil svojega življenja. Postal je vegetarijanec in je živel pravo esketično življenje. Denar, ki ga je dobival z doma, je razdal med uboge. Po vrnitvi domov mu je oče izročil velik kos zemlje pod njegovo nadzorstva. Značaju oholega gospodarja, kateri nima nobenih stikov s peoni, je bil Francisco čisto nasproten tip. Pajdašil se je s svojimi delavci — in otroci njegovih peonov, se jedli pri njegovi mizi.

Da, v temu človeku je bilo nekaj kar je spominjalo ljudi na svetopisemskih "Mesijo". In nehoti, brez da bi se je že zavedal, se mu je bližala njegova naloga. Leta 1900 se je povrnil v glavno mesto, kjer je iznenadil družino in prijatelje z vstopom v politično življenje. Ustanovil je v tej akciji "Club Demokratico Benito Juarez". Njegove liberalne ideje so bile silno nadležne njegovi bogati rodbini. Sprva so ga imeli za šalo, ali ko je leta 1908 izdal knjigo, v kateri je kritiziral Diazovo diktaturo in v nji naglašal idejo za samoenpredsedniški termin ter propagiral pravo enako in direktno volilno pravico, so prisluhnili.

Stari Porfirio takrat še ni videl nobene nevarnosti v tem slabotnem malem vegetarjancu. V ponovnih predsedniških volitvah leta 1910 je bil Diazov protikandidat — Francisco Madero. Ali "stari" še ni uvidel nevarnosti. Sele aprila v predvolilni demonstraciji, ko je več kot trideset tisoč demonstrantov kričalo pred narodno palačo "Viva Madero!" je nevarnost spoznal in Madero utaknil v ječo. Oktobra istega leta je bil Diaz ponovno izvoljen za šest let. Madero je bil izpuščen iz zapore in pobegnil v Združene države. Revolucija je bila na pragu.

(Nadaljevanje v prihodnji številki).

Naše gibanje

V Prosveti sem čital fin rezultat piknika, katerega so priredili v korist Proletarcu detroitski sodrugi in prijatelji. V seznamu dolge vrste darovalcev pijske in jstvin so imena znanih starih korenin, kateri so vedno na mestu kadar je pomoč potrebna, pa naj bo v pomoč ljudem v stari domovini, ali pa na našem delavskem tisku. Mi pri Proletarcu smo jim iskreno hvaležni in želimo po besedah sod. Jožeta Korsica — še veliko posnemalcev.

Koncem omenjam veliko proslavo našega krožka "Progresivnih Slovencev", ki se bo vršila dne 16. oktobra v dvorani SNPJ. "Trije vaški svetniki", katerim je morala in čednost nad vse — vas bodo gotovo zanimali. Torej vsi na to slavnost!

Tole mi ne gre v glavo?

Kako morejo vodilni državniiki pa svetu govoriti toliko o oboroževanju, o pripravljenju na novo vojno in pretiti z atomskimi bombami, ob enem pa pri-segati, kako so za trajen mir in za uveljavljanje organizacije Združenih narodov, to mi nikakor ne gre v glavo! Kje je tu kaj njimi kaka iskrenost v tem dvočrtnem govorjenju?

PRIPOVEDNI DEL

Miško Kranjec:

Fara Svetega Ivana

ROMAN

(Nadaljevanje.)

5

Koren se ni zmedel za dež, ki mu ga je veter metal v obraz. Njegove misli so zadnjič vrtale po fari Svetega Ivana. Toda fara Svetega Ivana se je zlovesče potuhnila pred tem dežjem, na cesti ni bilo niti enega človeka. Naj je Koren v svojem brezupju z mislimi še tako trkal po hišah, ta ilovnata gmota je leno počivala po svojih sobah in Koren ji je ta trenutek brezmejno sovražil. Zdaj si je želel, da bi mu bila dana priložnost, da bi jih tepel. Da, ta kmečka ilovnata gmota ne zasluži drugega! A tudi Ivanovski gospodo bi tepel! Ko bi se le kaj spremenilo, spremenilo tako, da bi se mogel povzpeti: vsaj en teden bi jih želel imeti v rokah.

In če se bo spremenilo? Če pridejo Svabi?

Bilo je prvič, da se je v njegovi glavi porodila taka misel. Porodila se je samo za trenutek, toda kasneje se je spomnil prav na to misel, ki je postala zanj tako odločilna: on, ki je bežal v Avstriji pred Svabi, si jih je tu nenadoma zaželel, ker je vedel, da bi si tu ne bili sovražniki, ampak vsaj — zavezniki.

Se več: hotel je, da bi se z njihovo pomočjo dvignil in zavlada nad farno Svetega Ivana.

Toda v tem trenutku je bila ta misel samo še pobožna želja, ki Korenu zdaj ni mogla nič koristiti. Zdaj je bil dež in Koren je bil z Zofijo brez stanovanja. Jutri bo dež še vedno lil, njima pa bo treba na cesto. In po tem mrzlem dežju, ki mu bje v obraz, gre Koren ponujat svojo Zofijo, ker tu ni druge poti, kakor si sam dopoveduje in verjame temu svojemu dopovedovanju, ko je zavrgel misel na smrt, od koder ni vrtnice, in ko je zavrgel Zadravčev nasvet, naj bi šel delat v vinograde ali na ceste, in se rajši prijel Smonovega: "pri vseh umazanijah ena več bo prava malenkost". Pri tem pa se je vendar dobro zavedal, da se odpoveduje Zofiji za vselej.

Ko je prišel na prostrano "purgjo", je tam nenadoma obstal, kakor bi se preplašil te širine, ali pa, kakor bi se preplašil, ker je vedel, da ta purga ni neskončna, ter da na njenem skrajnem koncu stoji šola s Smonom, a tu desno dolga Sušnikova hiša z zaprtimi zelenimi oknicami. V desnem kotu sta še dve sobi prazni. V levem krilu je gostinska dvorana, poleg nje podolgovata soba. Soba je tudi na podstrešju. Pa vendar Sušnik ne da niti enega teh praznih prostorov njemu in Zofiji, da bi ju rešil. Zato ker Koren ni

hitlerjevec? Korenu je po nemnem ušla beseda, ki je Sušnik ni hotel pozabiti. In vendar — nekoč bo Sušnik dal sobe! Zakaj Koren je prav na tej poti domel, da je vsaka poštenost na svetu popolnoma odveč, da se tu vodi strašen boj za "biti — ne biti", pri čemer se je nehote spomnil nekaterih Klemenčevih stavkov iz zadnjega razgovora o tem, da se je svet razdelil na dve polovici, kjer stara idilična sredina mora izginiti, in da posamezniku, ki danes ne pomeni mnogo, ne preostane nič drugega, kakor da gre ali na levo ali na desno.

Ko se je Koren tako spomnil Klemenca in ko je čutil na sebi vso težino te strašne poti, ki ga vede k Smonu še po eno "umazanijo, ki je malenkost", se je kakor v poslednjem, čeprav še tako brezupnem zagonu nenaadoma odločil za kratek obisk pri Klemencu, ne da bi pričakoval pri njem rešitve.

Klemenc je kakor navadno čepel nad knjigo, podpirajoč glavo z rokami, medtem ko je Giza krpala nogavice. Takoj je ponudila Korenu stol in prav tako čaja, ki ga je bila skuhala za Matijo in zase.

"Najboljši sicer ni," je rekla smehljaje, "je pa rumen in zganja bom prilila." Pristavila je še sira in kruha, in ko je vse to bilo na tako preprost način ponujeno, se Koren ni mogel več upirati, pa naj je prišel s še takimi, bolj zlobnimi kakor prijateljskimi nameni. V svojem obupu, v svoji bedi, moker in utrujen je nenadoma začutil vso toplino domačnosti v Klemenčevi tesni kuhinji, kjer so se ljudje zadovoljevali z navadnim čajem, starim Podleskovim sirom, kosom kruha, kjer ni bilo nemogočih sanj o bajnih honorarjih, pač pa so skušali živeti z "borno plačo vaške učiteljice", in pri vsem tem vendar snovali velike načrte za bodočnost. In čutil je toplino ljubezni, ki je prepletala življenje Klemenčevih, pa se zgrozil ob misli, da medtem ko se tu Giza tako ljubko nasmehne Matiji, ko ni pri njima niti ene slabe, kaj šele umazane misli, gre on ponujat svojo Zofijo.

Klemenc je medtem govoril. Zadržal čase, kar Koren ni prišepetaval ljudem in zlasti učiteljem, ga Matija ni napadla, niti ni kazal nikakega sovraštva do njega.

Koren ga skoraj da ni slišal. Čutil je samo, da je ta pot sem, ta ovinek bil le zato, da je za en sam trenutek pobegnil pred svojo poslednjo umazanijo. Zofija medtem leži na divanu in "čaka" in ko se bo Koren po tej strašni in dolgi poti vrnil do

mov, bo že vse mimo... In pri vsem tem nihče ne more nič spremeniti. Zakaj se je potem zaletel prav h Klemenčevima? Mar je šel sem iskat pomoči? Mar ni vedel, da oba živita od njene plače, ker njega nikjer nečejo v službo? Mar ni vedel, da je tudi Giza tri leta bila brez službe? Ničesar nista prikrivala, toda obupavala nista in — ali si sploh more misliti, da bi tale Matija kdaj šel ponujat svojo Gizo, kakor gre on svojo Zofijo?

Grenko se je nasmehnil v spoznanju globine svoje umazanije, tembolj ker je vedel, da je vse to sam skuhal, da se je v svojem srcu sam odločil zanjo — zato, ker je to bila njegova lastnost, ker je to bilo njegovo — bistvo! Poleg vsega tega pa je čutil, da se je zatekel sem vendarle iskat, če že ne drugega, vsaj neko usmiljenje, poslednjo tolažbo.

Govorila sta o politiki. Kar samo od sebe je prišlo, tembolj ker o čem drugem nista mogla. Toda ta razgovor je drsel na čudna pota in naposled je Klemenc začutil, da to ni tisto, kar je privedlo Korena k njemu, pa je zato dejal:

"Gospod Koren, vem, da niste prišli k nama iz dolgočasia, niti kot prijatelj k prijatelju, vendar vsaj eno vedite, da lahko odkrito govorite o vsem. Vse bo ostalo v tej kuhinji..." Za trenutek je pomolčal in se zagledal v Korena. Nato je nadaljeval: "Govorite o idejah, o vsem mogočem; kakor sklepam, bi bili pripravljeni iti z nami, ker mislite, da sem jaz komunist. Kar vi danes potrebujete, niso ideje, marveč je to bolj vsakdanje: denar ali služba. Treba je živeti."

"Da", se je Koren grenko nasmehnil. "Treba je danes živeti. Idealizem je stvar jutrišnjega dne. Od idealizma ni mogoče živeti. Vanj se ne da obleči, da bi ne zeblo, pod njegovo streho ni mogoče stanovati..."

"Zal je res tako," je odvrnil Klemenc. "Ob idealizmu je v današnjih časih mogoče samo stradati in celo umreti. Ob idealizmu po svetu danes ne umira mnogo manj ljudi kakor za jetiko. To, gospod Koren, je nevarna bolezen," se je smehljaj Matija. "Boljši je oni, praktični idealizem, ki človeka nosi iz zavetja v zavetje. Ne mislite, da ga očitam vam. Pač pa se mi zdi, da ga še niste dovolj ocenili, ker bi sicer ne taval po Svetem Ivanu. Odločite se vendar že, ali za čisti idealizem in za smrt, ali pa se spametujte in se oklenite onega praktičnega! Morda se niste opazili, kako so si že mnogi postlali za prihodnje čase pod streho najnovejših idej? Prehiteli so vas! Preskrbeli bi si lahko vsaj kako tajniško mesto! Če bi vam bilo nerodno ali kaj, se ozrite stran. Ni treba, da ste povsod prvi, toda zadnji nikar ne bodite. Samo ta pot še ostane." In čez čas je dodal:

"Pošmonite se, ker vas bo sicer nadmodril..."

Koren se je zganil in zdrnil. "Zakaj ste omenili Smona?" je vprašal.

"Ker je modrejši od vas."

"Ali vam je kaj rekel?"

"Ne, kaj naj mi Smon pove?"

je odvrnil Matija. "Omenil sem ga za primer, za zgled. Zato ker on ne bo nikdar propadel. Vi ste sanjali o knjigah, slavi, velikih honorarjih, o salonu in ne vem, o čem še, on pa o guljažu, vinu in ženskah. In verjemite mi, ne tega ne onega mu ne bo manjkalo. Jedel bo pri drugih mizah kot ljub gost, pil bo tuje vino in pri tujih ženah bo spal in jih ljubil." Matija ni opazil, kako se je Koren zdrnil in kako se mu je čelo nenadoma orosilo, pa je nadaljeval: "On je tam, kjer je vsakokratna večina. Če bi se ne zadovoljeval s ceninimi užitki, bi se lahko prilil daleč v osrednje. Tako pa mu je ljubše, da je klobase, pije vino in krade ženske. Torej, pošmonite se, pa ga boste spodenili in spodenili boste druge, ki so vas že prehiteli! Izognite se poginu, za kakršno koli ceno. Jutri se boste smehljali vsemu, moč boste imeli v rokah."

(Dalje prihodnjič)

Ničesar ni lažjega kot varati samega sebe.—Demosthenes.

"Sveta Jeza"

Z UPRAVNIKOVE MIZE

CALIFORNIA

Fontana: John Pečnik je poslal dve obnovljeni naročnini, to je za Louis Lipoveca, ki je ravno od tam, in za Michael Potepana iz La Crescenta, Calif.

Prav, da je poslal to naročnino, ker drugače ne bi vedel, da Potepan ni prejel lista ves mesec september, ker ga je tiskarna pomotoma vrgla iz naslovnika.

Ko sem prejel naročnino zanj, sem šel v seznam, da mu premenim tekočo številko, pa najdem, da ga ni notri. Tako me je jeza pograbila nad tiskarno, da bi bil kmalu začel imenik gristi; ker to se večkrat pripeti, da katerega izpuste, in če se nikdo ne pritoži, ne najdem pomote prej, predno imam kaj oprava s tisto osebo — potem šele vem. Vem, da se s tem dela krivica naročniku, pa se ne da pomagati. Kadarkdo ne prejme lista, naj mi na karti sporoči, pa bom preiskal in pronajdel, ako je mogoče izpuščen. Pečnik bo imel še enega naročnika v La Crescenta, ker tja se je naselil naš naročnik Anton Puntar iz Clevelanda; Razume se, da je z njim tudi njegova boljša polovica. Zivita na 3101 Harmoso Ave.

ILLINOIS

Chicago: Frank Luzbi je obnovil naročnino, katero je izročil Tony Andres.

Ciril Pichman je obnovil naročnino, in Charlie Renar je prispeval listu v podporo \$1. Oboje je izročila Angela Zaitz.

Belleville: Luka Podbregar je poslal naročnino za novega naročnika, Matta Valovsek, sam pa je dodal 50c listu v podporo.

KANSAS

Arcadia: John Shular je poslal šest letnih naročnin, in med temi je pet novih. Obnovil jo je John Kunstel in prispeval listu v podporo \$1, a na novo so se naročili Frank Lepey, Joseph Meserko in Matt Cukjati, Girard, Kansas. Dalje John Zogar in Josephine Cesek, Arma, Kan.

To je nekaj novega za upravnika, ker odkar sem jaz tu v uradu, mi ni še nihče poslal pet novih naročnin naenkrat. No — ako se jih celo v takem kraju more dobiti kot je ondodna okolica, ker je že precej redko nesejena, potem je pa še upanje, da se jih bo dalo dobiti tudi drugod, posebno kjer so večje slovenske naselbine. Vse priznajmo Johnu za njegov trud. Mogoče se bo še kateri kje dobil.

MONTANA

Great Falls: John Strainer je obnovil naročnino in prispeval listu v podporo \$2.

OHIO

Cleveland: John Krebel je poslal sedem obnovljenih naročnin in vsoto listu v podporo, ki so jo prispevali sledeči. Po \$2: Anton Juretič, Vincent Salmič, Anton Babic. Po \$1: Ivan Babnik, Chas. Vrtovnik, in trije prijatelji. O Poljšakovem in Metelkovem prispevku vsak po \$5 je bilo že zadnjič poročano. Skupaj prispevkov v tiskovni sklad

\$19. Vse drugo, kar omenja zastopnik Krebel, bomo že uredili.

Anton Jankovich je poslal nadaljnjih šest oglasov za koledar, ob enem poslal dopis, in za kar vpraša, mu bom rad postregel.

Girard: John Tancek je poslal oglas za v koledar 1950 od tamkajšnje Federacije društev SNPJ.

Fairport Harbor: Lovrenc Bajc je tudi poslal oglas za koledar.

Cortland: Marion Walls je ponovno naročila nekaj knjig.

WEST VIRGINIA

Osage: Louis Urbanc je poslal denar za neko knjigo, o kateri ne vem če jo sploh imamo v zalogi. Ako jo imamo jo dobimo, ako jo ni, bomo pa že kako poračunali, ob enem je pa prispeval listu v podporo 50c.

Urad so posetili Frank in Katharina Modic iz Detroita, Mich. Seboj sta imelo tudi prijazno hčerko.

Članarino Prosvetni matici so poslane sledeče organizacije:

De Pue, Ill.: John Zughich za društvo 59, SNPJ \$3, za tri mesece.

Eveleth, Minn.: Jacob Setnikar poslal za Minnesotsko Federacijo društev SNPJ \$6 za leto 1949.

Chicago, Ill.: John Potokar za društvo 39, SNPJ \$12 za leto 1949.

Vsem najlepša hvala!

Par vrstic Proletarcu

Gross, Kans.: Dnevi pasje vročine, ki nas navadno kuhajo in pečejo vsako poletje, so srečno za nami. Tu v južnem Kansasu, kjer je poletje običajno izredno vroče, letos še ni bilo tako hudo. Imeli pa smo mnogo dežja, ki ga v poletjih tu največkrat ni — saj zadosti ne — in vsled obilice moče smo bili prizadeti tudi z obilico soparnih dni. Taki dnevi napravijo človeka sitnega in razdražljivega. Potiš se, pa čeprav ne počneš drugega kot sedi v senci in ne piješ drugega kot skisano mleko.

Naravno, da v takih pasjih dneh zanemarjamo čitanje dnevnih novic in vse drugo branje. Saj ima človek včasih v teh razburkanih časih občutek, da bi vse skupaj zmetal v kot, pustil časopise na pošti, radio bi telenil na tla, prerazal komunikacijske žice, povezal culo in odšel s tega civiliziranega sveta nekam v puščavo, kjer bi živel v miru in se hranil s kobilicami kot se je bajni moj patron sveti Janez Krstnik. Tudi njemu se je svet nekako zameril in zato je odšel v pustino. Biblija piše, da se je prehranjeval s kobilicami in v nekem skritem kotu sv. pisma je rečeno, da so bile tolikšne kakor naši zajci.

Kampanja za pridobitev novih naročnikov Prosveti gre h koncu. Društva in posamezniki so imeli v ta namen določeno precejšnjo dobo. Agitirali so

med člani in med rojaki sploh in storili za stvar kolikor so v danih razmerah mogli.

Ker imam časa da ne vem kam z njim, sem se namenil, da bi nekoliko pobrskal po sosednjih naselbinah, ako bi mogel dobiti kaj novih naročnikov Prosveti — misleč si, da sedaj ko se dnevi krajšajo, ko imajo ljudje v dolgih jesenskih in zimskih večerih več časa za čitanje — morda pa se bo le kaj dobilo. Seveda sem imel v mislih tudi Proletarca. Vreden in potreben je vse naše opore. Je v stiski in v agitaciji ga ne smemo prezreti.

Sicer sem se nekoliko bal brata Toneta hoditi v njegov zelnik, kajti v tem premogovem revirju — od južnega konca West Minerala, kjer poagitira za ta list starešina sod. Marolt, pa do severnega konca revirja, do Grossa, je Tonetov teritorij. Namreč v agitaciji za Proletarca. Vendar vem, da ne bo hud, če mu še kdo drugi pomaga pri tem nehvaležnem delu.

Dobro je tudi, da od časa do časa obiščem moje stare znance in prijatelje, izmed katerih marsikoga ne srečam nikjer razen ako jih na domovih obiščem.

Sment je zopet majnarski štrajk (ko sem to pisal), so bili tukajšnji majnarji pozvani nazaj na delo. Ustavljena so bila iz blaginjskega sklada UMW vsa izplačila, kar je tukaj prejemnike jako zadelo. Nekateri dobivajo pokojnino, drugi podporo, do katere so po navedbah, veljavne v tem skladu, upravičeni bodisi vsled oslabelosti ali pa radi bolezni. Vsi so v negotovosti in ne vedo, kaj jim priinese bodočnost. Zato tišče in skrivajo dolarje kakor kača noge.

Natakem si malo boljše hlače, v žep spustim nekaj drobiža, ženi pravim, naj ne skrbi za moj želoce, saj ljudje so dobri in postrežljivi in sem odšel. Zapregel sem svoj osemletni ford in zdiral v šest milj oddaljeno mesto Arma ter v njegovo okolico. Mislim sem si: Arma je mesto, čeprav še v tretjem razredu. Vsi stanovalci so spoštovani in ponosni meščani. Nihče izmed njih ne bo hotel biti skop stiskač, kakršne dobiš le po kakih manjših kempah. Predstavljam sem si: Vsak se bo hotel postaviti, da trdno stoji v naprednih vrstah v vseh delavskih vprašanjih in med sabo se bodo kar kosali kdo bo več odziral za dobro stvar. In da bo nove naročnike na Proletarca kar lahko dobili.

Pa ni šlo vse tako gladko kot sem si predstavljal. Sicer pa sem imel precejšen kos pesimizma, katerega sem si pridobil pred leti v kansaskih naselbinah na enaki misli. Zato nisem bil prav nič razočaran če ni bilo boljšega uspeha.

Nekateri naši ljudje so se kar čudovito dobro amerikanizirali. Imajo vse mogoče ameriške časopise, revije, pamflete in razno drugo komercialno šaro. Pojasnujejo: "To nam naši otroci preskrbe." Žive v velemestih, ker tu ni bilo kruha zanje, in ob spominu na starše jim pošiljajo poleg dobrin tudi tak papir. Pa ti pravi rojak: "Saj imam

dosti čtiva, niti tega kar ga mi pošiljajo ne utegnem brati." Koliko naši rojaki te stvari res čitajo, ne vem.

Sicer pa je v Armi lepo številno naročnikov Prosvete, za kar skrbijo agilni tajniki društva št. 434 SNPJ, Martin Krušič.

Se več pa je naših naprednih rojakov in članov, ki skrbijo, da je slovenska naselbina v Armi vedno v prvih vrstah v vseh delavskih akcijah.

Tudi Proletarec je v Armi precej razširjen. Hvala vsem, ki ste si naročili ta list, ker stem ne samo da ste ga podprli temveč boste prejeli tudi dobro čtivo, vredno več kot pa je vsota, ki ste jo dali za list. Vsem vam hvala, ki ste mi pripomogli, da sta bila ta dva dneva moje poti saj deloma uspeh, in enako hvala vsem za pravo slovensko gostoljubnost. — John Shular

Na odru Slovenskega Nar. Doma

Cleveland, O. — V nedeljo 16. oktobra bo varijetni program podružnice SANSa št. 39 z sodelovanjem lokalnih pevskih skupin in z uprizoritvijo humoreske, tri dejanke "Zdravnikov strežnik". Igro režira- aktiven Clevelandčan Frank Cesen. Pričetek ob 4. popoldne.

Slovenska javnost je vabljenala!

Na Zahvalni dan 24. novembra pa "Zarja" razvije svoj program. Program je izbran in pomemben, za to obeta odtehtati vse prejšnje. Skladbe novega in starega tipa bodo uvrščene, med temi tudi pesem z nagrado Vinko Vodopivca, katere je posvečena spominu sodobnega velikega pesnika Otona Zupančiča, pesem "Zebljarska". Na sporedu je tudi opereta "Kmeta ali meščana".

Slovenska napredna javnost je prošena, da sodeluje za uspeh tega dne. — k. —

Nasveti za v kuhinjo

SKISANO MLEKO lahko porabiš za močnato jed. V skledi zmešaj skodelico in pol gostega skisanega mleka, dve skodelici moke, skodelico sladkorja, malo vanilije in nekoliko kvasa; dodaj pest rozin ter deni v namazan tortni model in peci 45 minut.

ZARKO SUROVO MASLO vrzi v raztopino vode in bikarbonata (eno žlico na 1 liter vode), ga dobro preneti, nato izplakni v sveži vodi in ga ožmi v čistem prtju.

STAR KRUH bo zopet svež, če ga poskrpiš z mrzlo vodo in denesh za nekaj minut v peč.

ZASMOJENO MLEKO izgubi neprijeten vonj, če raztegneš nad loncem vlažno krpo. To večkrat ponovi in krpo vsakokrat temeljito operi.

MADEZE CRNEGA VINA odstrani iz prta, če jih takoj poliješ z belim vinom.

MADEZE CRNILA najprej posuši s pivnikom, nato pa jih namoči v kisu, dobro odrgni in operi s isto vodo.

PROGRESSIVNE SLOVENKE

krožek št. 9, Chicago, Ill.

VABIJO NA VPRIZORITEV
VESELOIGRE V TREH DEJANIH

TRIJE VAŠKI SVETNIKI

v nedeljo 16. oktobra ob 3. popoldne
v dvorani SNPJ, 2657 S. Lawndale Ave.

OSOBE:

SIMEN PORENTA, gruntar in župan.....	Andrej Miško
URŠKA, njegova žena	Minka Aleš
FANI, njuna hči.....	Marya Mohar
BLAŽ SIMEC, kolar	John Rak
MARJANCA, njegova hči.....	Anna Zimmer
PETER BAVDEK, pek.....	Anton Andres
TINE ŠTEPIHAR, učitelj.....	Joško Oven
BARBARA LAHAJNAR, posestnica.....	Mary Udovich
JAKEC, njen sin.....	John Hujan
JANEZ HRASTAR, župnik.....	Frank Alesh
DR. KLEPEC, zdravnik.....	Peter Bernik
SURLOVA LENCKA, potovka.....	Anna Miško
MICA, dekla.....	Marya Andres

Režiser Peter Bernik Šepetalka Jennie Gradišek

PO SPOREDU PLES IN PROSTA ZABAVA

Igra J. Kovichev Orkester

PRISTOPAJTE K

SLOVENSKI NARODNI
PODPORNI JEDNOTIUSTANAVLJAJTE NOVA DRUŠTVA. DESET
ČLANOV(IC) JE TREBA ZA NOVO DRUŠTVO

NAROČITE SI DNEVNIK

"PROSVETA"

Naročnina za Združene države (izvzemši Chicago) in Kanado
\$8.00 na leto; \$4.00 na pol leta; \$2.00 na četrti leta; na Chicago in
Cook Co., \$9.50 na leto; \$4.75 na pol leta; na inozemstvo \$11.

Naslov za list in tajništvo je:

2657 SOUTH LAWDALE AVENUE

CHICAGO 23, ILLINOIS

KRITIČNA MNENJA, GOČILA IN RAZPRAVE

Zgodovina Španije je borba teme proti luči io boj posedujočih za stari red

S fašistično Španijo so imeli zavezniški med vojno veliko opravka. Diktator Franco je prišel na krmilo edino z oboroženo pomočjo italijanskega in nemškega fašizma ter tudi s pomočjo intervencije Vatikana. In pa po zaslugi goljufive nevarnosti demokratičnih vlad (Anglije, Francije in Zed. držav). Tega diktatorja je pred leti Winston Churchill jako pohvalil, kakor je pel slavo tudi Mussoliniju.

Skozi svojo dobo je dobival Franco iz teh dežel olje, živila in razne druge potrebščine in le tako se je mogel obdržati na krmilu. Med vojno so mu to pošiljali, da ne bi bil šel odprto na Hitlerjevo strano, namreč z vojno napovedjo Angliji in Zed. državam. Tako pa je zalagal Hitlerja le s svojimi rudami in sadjem in pa par divizij "prostovoljcev" mu je poslal na "pomoč" v vojno proti Rusiji.

Vsled te čudne politike zapadnih sil so španski republikanci ostali brez opore. Na tisoče jih je v begunstvu, na tisoče jih je poginilo v Frankovih ječah.

Niti organizacija Združenih narodov, ne kdo drugi ne stori zanje ničesar izdatnega.

Kakšna je Španija? Kako se je razvila? Kdo je kriv bede in zaostalosti njenega ljudstva? V odgovor na ta vprašanja naj služi čitatelju članek, ki ga tu podajamo v glavnih obrisih španske zgodovine.

Podnebje, zemlja, način življenja, tisočletna zgodovina oblikujejo različne značaje narodov. Španci se v marsičem razlikujejo od drugih narodov, ker so tudi živeli in žive v precej drugačnih razmerah kakor druga evropska ljudstva.

V Španiji sta se spopadli Afrika in Evropa in ko so Španci končno le zmagali nad Mavri, je ta večstoletni boj zapustil v njih globoke sledove. Ali se ne bi popolnoma drugače razvili, če bi bila njihova zibelka v Kopenhagenu ali v Švici? Ali ne bi bili tedaj docela danski ali švicarski smrtniki?

Poglejmo najprej zemljepisno karto Španije! V Italiji n. pr. gre gorovje skoro v ravni črti od severa proti jugu in deli deželo v dve polovici, omogoča pa, da se z obeh strani grade ceste, ki vežejo razne predele države.

V Španiji pa se razteza več gorskih verig od vzhoda proti zahodu. Ta gorovja popolnoma ločijo posamezne pokrajine, ki so zato živele zelo različno življenje in si ustvarile zelo različno kulturo. Večkrat neumljive zastoje v državljanski vojni, ki jo je vovejal španski narod s fašisti, boste razumeli šele, ko dobite pogledate španski zemljevid.

Na severu so Pireneji. V ravnini in neprekinjeni črti se vlečejo 400 km od atlantskega oceana do sredozemskega morja. Niso tako visoki kakor švicarske Alpe in bi zato človek mislil, da jih je lažje prečkati. Je pa prav narobe. Alpe so višje, toda tudi širše in se zato daje na njih graditi ceste, ki se počasi dvigajo in spuščajo. Pireneji so pa največ 100 km široki; njih prelazi so zato zelo strmi tako za človeka kakor za osla. Inženirji, ki so gradili železniško zvezo Španije s Francijo, so to dobro opazili in gresta zato obe progi, ki vežeta Madrid in Barcelono s Parizom, ob atlantskem oceanu in ob sredozemskem morju. Alpe pa reže polno predorov. Radi te neprebrnosti gorovja na severu so ohranili svoje posebnosti od pradavnih časov do danes slavni Baski.

Baski imenujejo sami sebi Evskaldunake in svojo deželo Evskafa. Učenjaki imajo o izvoru tega svojevrstnega, najstarejšega naroda v Evropi več teorij; njihov jezik, ki ni prav nič podoben ne španskemu, ne francoskemu, bi kazal na to, da je njihova domovina v Aziji, ker je precej podoben jeziku čerkezov, ki prebivajo na Kavkazu. Gotovo je to, da so Baski trden, odporen rod izvrstnih ribičev, mornarjev, in železno vztrajnih delavcev. Njihovo glavno mesto je že v 6. stoletju postavil neki gotski kralj. Baski, ki jih je okrog 800.000, prebivajo na ozemlju med biskajskim morskim zalivom na severu in med visokim gorovjem, ki zapira njihovo deželo na jugu in vzhodu. Baski so pokazali tudi v civilni vojni proti mednarodnemu fašizmu junaško žilavost.

Tudi neodvisna republika Andorra s 5.000 prebivalci je ohranila svojo samostojnost, ker leži visoko v gorovju in jo veže z drugim svetom samo ozka steza. Njena glavna vas Andorra šteje 600 ljudi. Andorra se upravlja sama že nad 800 let.

Kakor ločijo Španijo na severu Pireneji od Francije, kakor zapira astursko-kantabrijsko gorje deželo Baskov, tako tudi druge gorske verige proti jugu kakor Sierra Nevada, Sierra Morena, itd., dele Španijo v več samostojno živčih pokrajin. Kajti smer gorovij določa naravno tudi tok španskih rek. Vse izvirajo na visoki planoti in se z veliko brzino preko polno slapov iztekajo v morje. Ker na španskih visokih pogorjih kmalu skopni sneg, te vode kmalu upadejo in v dolgi, suhi poletjih se največje reke spreminjajo v ozke potočke. Izjeme tvorijo deloma le reke Tajó (izgovori Taho) in Guadalquivir od morja do Seville.

Veliki srednji del države sestoji iz visoke planote, ki jo pa visoko gorovje Sierra de Guadarrama spet deli na dve polovici; staro in novo Kastilijo. Kastilija, ki pomeni po naše deželo gradov, je prav lepo ime. Toda življenje v nerodovitni Kastiliji je trdo. Že pred 2000 leti so bili Rimljani mnenja, da bi morala ptica, ki bi hotela preleteti Kastilijo, nositi s seboj vodo in hrano, če ne bi hotela umreti od žeje in lakote. Kajti gorovja, ki obdajajo to visoko planoto, so dovolj visoka, da zadržujejo oblake, ki se dvigajo s Sredozemskega morja in atlantskega oceana. Posledica tega je, da trpi Kastilija devet mesecev pod peklensko vročino, druge tri mesece je pa izpostavljena mrzlim in suhim vetrovom, ki neumljivo brijejo po goli planoti brez go-

zdiv. Od živali vzdrže tu samo ovce. Edina trava, ki uspeva, je esparto-trava, ki je tako trda, da pletejo iz nje košare. Velik del te planote se ne razlikuje mnogo od pušave. Tako bo vsak razumel, zakaj ima Španija mnogo manj prebivalcev kakor Anglija, ki je po obsegu mnogo manjša. Revščino teh krajev dobro razodeva slavno delo "Don Quijote", ki ga je v slovenskem prevodu izdala "Slovenska matica". Junak tega romana Hidalgo ima ponosno ime Don Quijote de la Mancha. La Mancha (izgovori manča) ali arabska al manša ne pomeni nič drugega kakor divjo pustinja. Tako znači ime junaka "gospodar pustinja". Poleg nenaklonjenosti narave so pa Španci trpeli še pod tem, da je pripadala še tista nehalna zemlja cerkvenim in drugim veleposestvom. Povprečni Španec z svojo družino je imel zato toliko premoženja, da je lahko vse skupaj naložil na enega oslička.

Bogat pa je iberski polotok na rudah: zlatu, srebru, bakru itd. Ta naravna bogastva so vzbujala poželjenje sosedov že pred dva tisoč let. Ko se je Sredozemsko morje spremenilo v torišče boja med afriško Kartago in Rimom, se tudi Španija ni mogla več izogniti svoji usodi, da sta se na njenih tleh za njene naravne zaklade tepla tuja roparja. Komaj sta izginila ta dva, ko so divja plemena s severa uporabila Španijo kot prav primeren most za prehod iz Evrope v Afriko.

Potem se je v 7. stoletju nekemu arabskemu roparju zasanjalo, da bi bilo dobro, če bi se podal na velik roparski pohod po svetu. Čez sto let so ta divja plemena osvojila svo severno Afriko in 711. leta se je njihov poveljnik Tarik podal v Evropo, ko je izkrcal svoje vojake v Gibraltarju. Od te slavne pečine, ki jo imajo zadnjih dvesto let Angleži v rokah, je prodiral dalje v Španijo.

Španci so se hoteli upreti temu afriškemu navalu. Toda sama geografija njihovega polotoka je preprečila vsako enotno, sklenjeno akcijo. Ovirale so jih gore in ovirali jih je separatizem, ki se je razvil pri vsakem španskem plemenu, ki je živel sam zase v svoji dolini ali soteski. Da bomo bolje razumeli, naj omenimo, da je še danes pet tisoč španskih vasi, ki niso direktno zvezane niti med seboj niti z zunanjim svetom. Marvi, čeprav divje ljudstvo iz afriških pustinj, so premagali Špance, ker so bili pod enotnim vodstvom in so navdušeno kravali za Alahovo vero in svojo skupno moč. Španska plemena pa so se borila vsako zase, in so se med seboj postrani gledala, namesto da bi združeno nastopila proti skupnemu sovražniku.

Sedem stoletij španskih vojn z Mavri je nepretrgana veriga medsebojnih izdajstev posameznih krščanskih poglavarjev v korist Mavrov. Prodiranje mohamedancev se je ustavilo šele ob odporu Francozov, ki so pa prepustili Španijo njeni usodi. Sicer so pa Mavri neizmerno mnogo koristili Španiji. Njen južni del so spremenili v pravi vrt; ti ljudje iz pušave so znali cediti vodo in ljubili so drevesa in rože, ki so jih morali v svoji pravi domovini tako pogrešati. Cordovo so si izbrali za prestolnico in to mesto je šlo 900 javnih kopalnic, preden so ga spet zavzeli katoličani. Pod katoliškim gospodstvom je padlo pre-

bivalstvo Cordove z 200.000 na 50.000, število javnih kopalnic pa z 900 na nič. Mavri so zgradili celo mrežo prekopov za namakanje zemlje in vpeljali pomaranče, dateljine, sladkorni trs, bombaz. S prekopji iz reke Guadalquivir so dolino med Cordovo in Seville spremenili v "huerto", velik vrt, na katerem so tedaj kmeti štirikrat na leto spravljali žetev. Povabili so inženjerje v deželo, gradili univerze, na katerih so znanstveno študirali poljedelstvo in druge praktične vede, in sezidali so edine ceste, ki jih ima Španija še danes. Mavri so prinesli zaostali katoliški Evropi matematiko in astronomijo in tudi dela starih Grkov so spet odkrili Evropi. In še eno moč so znali dobro izkoristiti; namesto da bi Jude zapirali in preganjali, so jim dali popolno svobodo, da so s svojimi organizatoričnimi in trgovskimi sposobnostmi delali za napredek dežele.

In potem se je zgodilo tisto neizogibno. Skoro vsa Španija se je pokoravala njihovi vladi, s strani katoličanstva jim ni grozila nobena resna nevarnost. O tem raji na svetu se je raznesla vest še v druga arabska in berberska plemena, ki so se trpela žejo in pomankanje v afriških puščavah. Ker je bilo mohamedansko gospodstvo vedno avtokratično, je zavisel njih uspeh ali neuspeh od sposobnosti ene same osebe. Dinastije, ki so nastale iz zdravih, medvedje močnih kmetov, so kmalu propadle v vedno večjem razkošju. Drugi zdravi in močni kmetje, ki so se še potili za svojimi volmi, so z zavistjo gledali na razkošno življenje v Alhambri in Alcazarju. Začele so se zarote, umori, državljanski boji, cele družine so

bile iztrebljene in drugi so sedli na njihova mesta. Na severu so se pa začela prebujati posamezna španska plemena, ki so se počasi privadila, da so slišala na imena Castilla, Leon, Aragon, Navarra, Katalan itd. Iz te prebujene zavesti so začele nastajati majhne države in končno so sklenili, da vsaj začasno pozabijo na medsebojne prepire, da preženejo Mavre. Ta skupnost se je izrazila v tem, da se je kralj Ferdinand aragonski oženil z Izabelo kastilsko.

V tej veliki vojni z Mavri je bilo nad trideset tisoč krvavih bitk. Cerkev je izpremenila nacionalno osvobodilno vojno v versko vojno in s tem pahnila Španijo v nesrečo, ki jo morajo občutiti Španci do današnjih dni. Španec je postal vojščak križa — zelo plemenita stvar, ki pa je spravila deželo na rob propada. Iz verskega fanatizma so uničili vse mavrske umetnine in njihovo "posvetno" (torej hudičev) kulturo. Mavri so bili pobiti, v kolikor niso prej zapustili dežele. Sledili so jim Judi. Kar jih niso pobili, so jih naložili na umazane ladje potem, ko so jim pobrali vse, kar so imeli. Kjer se je poljubilo kapitanu ladje, je uboge Jude izkrcal na suho. Španci so trpeli sedem stoletij pod verskimi vojnami in inkvizicijo. Na tem je ljudstvo izkrcavalo in obubožalo. Kar je še ostalo, so si prilastili aristokrati. O posestnih in družabnih razmerah v Španiji po zmagi katolištva je pisal s pogumom odkritostnostjo Edvard Kocbek med drugim:

"Sto tisoč ljudi je imelo 12 milijonov hektarov zemlje, en milijon kmetov 6 milijonov hektarov zemlje, dva milijona kmetov pa nista imela niti trohice zemlje, poleg njih pa sta bila še dva milijona poljedelskih delavcev. Posestniki latifundij (med njimi je bila tudi Cerkev) so proti silno majhni dnini in zavarovan s carinami kopicili ogromne dohodke. Bili so neomejeni gospodarji Španije, zato ni nič čudnega, da je danes od 50 milijonov hektarov španske zemlje obdelanih le 20 milijonov hektarov in da je od 23 milijonov prebivalstva več kakor 9 milijonov, to je nad 40% od dneva plačanih delavcev... Zato so tudi kulturne razmere pretresljive. Analiziramo betov je v vsaki pokrajini na splošno 50-60%, v Madridu je bilo v nedavnem času še 40.000 otrok brez šole. Zelo majhna plast plemičev, industrijalcev in bogatih meščanov vlada neomejeno s svojim kapitalom ter živi v bogastvu in razkošju, velika večina pa v nevednosti, včasih celo v živalskih razmerah. Zato je razumljivo, da razlika med obema svetovima ni le gospodarska. V Španiji obstoja močno

razredno sovraštvo, veliko družabno nasprotje, kakor ga ni več zlepa najiti... Veliko, zelo veliko krivdo ima španska duhovščina, posebno višja."

Gospodarsko in kulturno najvišjo stopnjo od vseh narodov in plemen na iberskem polotoku so dosegli Katalanci. V Katalaniji se je tudi najmočnejše pojavil odpor proti diktaturi Prima de Rive. Po zlomu te diktature so začeli Španci spet svobodno dihati in se pripravljati, da popravi vse tisto, kar so tirani nad njimi zakrivali. Sredi teh naporov so navallili na nje spet — Afričani pod vodstvom evropskih fašistov. In z njimi so morali Španci v civilni vojni bojevati najhujše boje na življenje in smrt. Bili so poraženi, toda ne za zmerom! Hrepenenja po svobodi jim fašizem ni mogel iztrgati.

Sklenil sem, da se ne dotaknem več nobene agitacije zanj — ako prav sodelujem pri Proletarcu že 39 let, ako bo znova zamuda.

A vsled obljube, da je ne bo, sem se znova podal na delo in s prav živahno agitacijo nabral vanj menda več oglasov kot še kdaj prej. Tako se zavezujem tudi z izjavo, da se bom enako potrudil v razpečevanju kole-darja letnika 1950, pod prej omenjenim pogojem.

Apeliram na vse druge naše sotrudnike po naselbinah širjem te dežele, naj tudi oni trdno primemo, sedaj v nabiranju oglasov, potem v razprodajanju knjige.

Močno apeliram tudi na one sotrudnike, ki pišejo povesti, članke in razprave v kole-dar. Urednik poudarja, da če pride vse gradivo skoro naenkrat kdaj pozno v jeseni, v tiskarni tega ne morejo postaviti na mah — pa so znova zamude. Če se niste, torej znova priporočam, pošljite svoje gradivo takoj.

Torej vsi skupaj — korajžno naprej! V skupnosti je moč. — Anton Jankovich.

Anton Jankovich piše

Cleveland, O. — Z upravnštvom Ameriškega družinskega kole-darja za letnik 1950 smo se sporazumeli, da izide pravočasno. To so meni in drugim za trdno obljubili.

Kole-dar pravočasno izdati se pravi, da mora biti ta knjiga med nami pred 15. decembrom in ako le mogoče še prej. V nobenem slučaju pa ne pozneje kot do novega leta. Kajti kot se dogaja zadnja štiri leta, da izide z zamudo pozno po novem letu, pa ni pravilno in ne koristno. Skoduje finančno, dela težave

Sweetest Day

is the day to say "be happy" with flowers

V soboto 15. oktobra se praznuje takorekoč Najslajši dan ("Sweetest Day"). Kako lepa ideja — za tak poseben dan, v katerem ste lahko posebno prijazni, naklonjeni in dobrotljivi.

Vsi, katerim to od vaše strani mnogo pomeni, spomnite se jih na ta dan in jim naročite cvetlice. Vase cvetličar ima lepe vrtnice in nageljne, ter razne lepe jenske rože, s katerimi vam lahko gostoljubno postreže.

Pokličite vašega cvetličarja še danes in naročite rože onim, ki so vam pri srcu. Naredite to najslajši dan vsega leta. Ne pozabite vaše ljube, žene, njene matere, in vaše matere, posebno pa še onih, kateri so vsled bolezni primorani biti v notrajščini ali pa v bolnišnici.

Say it with Flowers

Vaš cvetličar lahko pošlje telegrafično rožo za vas, kamor to želite. Poslušajte cvetličarska sporna poročila v soboto ob 6 pop. z radio postaje WBBM.

SLOVENSKE IN ANGLEŠKE KNJIGE

Največja slovenska knjigarna v Zed. državah

Pišite po cenik PROLETARCU

2301 S. LAWDALE AVENUE
CHICAGO, 23, ILLINOIS

PRVA SLOVENSKA PRALNICA

Parkview Laundry Co.

1727-1731 W. 21st Street CHICAGO 8, ILL.

Fina postrežba — Cene zmerne — Delo jamčeno

TELEFONI: CAnal 6-7172-6-7173

ZA LIČNE TISKOVINE VSEH VRST PO ZMERNIH CENAH
SE VEDNO OBRNITE NA UNIJSKO TISKARNO

ADRIA PRINTING COMPANY

Tel. Michigan 2-3145

1838 N. HALSTED ST. CHICAGO 14, ILL.

PROLETAREC SE TISKA PRI NAS

Dr. John J. Zaverinik
PHYSICIAN AND SURGEON
3724 WEST 26th STREET
Tel. Crawford 7-2212
OFFICE HOURS:
1:30 to 4 P. M.
(Except Wed., Sat. and Sun.)
6:30 to 8:30 P. M.
(Except Wed., Sat. and Sun.)
Res. 2219 So. Ridgeway Ave.
Tel. Crawford 7-2440
If no answer — Call
Austin 7-5700

Ernest J. Drescher, Notary Public
(M) commission expires February 2, 1950.

Iz SANSovega urada

3854 W. 26th St., Chicago 23, Ill.
Telefon: LAwndale 2-0977

L. Adamič meni, da bo Titova Jugoslavija prevedrila nevihto

Naš rojak Louis Adamič se je vrnil iz Jugoslavije sredi septembra. Za objavo je napisal sledečo izjavo:

V Evropi sem prebil osem mesecev, šest v Jugoslaviji. Prepotoval sem 11.000 milj po vseh krajih države. Imel sem številne razgovore ter dolge sestanke in intervjuje z maršalom Titom in z večino drugih višjih voditeljev. Kakor tudi s pisatelji, umetniki in drugimi izobraženci. Udeležil sem se nekoliko kongresov in mnogih krajevnih sej in sestankov. A kar je še važnejše, pogovarjal sem se in zrl v oči tisočim moškim in ženam ter mladini v Srbiji, Hrvaški, Sloveniji, Črni gori, Bosni, Hercegovini, Makedoniji, Vojvodini in Istri. Opazoval sem novi vladni sistem, nove ustanove, novo demokracijo, ki se je uveljavila kot posledica revolucije, pričetka leta 1941 in ki se še nadaljuje.

Napisati nameravam dve ali tri knjige o Novi Jugoslaviji. Prva se bo imenovala "Tito" in bo izšla čim najbolj zgodaj po mogoče leta 1950. To knjigo sedaj pišem in popolnoma nič ne dvomim, da bom zaradi nje naletel na napade od gotove strani še predno zagleda dan. Toda to bo še koristilo. Po skrbnem premišljevanju sem se lotil te naloge z odprtimi očmi.

Težko je ob kratkem povedati o tem, kar sem zvedel tekom mojega šestmesečnega bivanja v Jugoslaviji. Bojim pa se, da te moje pripombe niti nacele ne bodo površine različnih plati življenja v Novi Jugoslaviji. Upam torej, da bodo čitatelji imeli to v mislih.

Nova Jugoslavija je silovita dežela. Tam je karakter. Tam je cilj. Sila revolucionarnega tempa je skoraj neverjetna. Ljudstvo je zajeto v umornem naporu, prepojeno z jasnim smislom in občutkom bodočnosti.

S svojimi naravnimi zakladi je Jugoslavija primeroma ena izmed najbogatejših dežel na svetu. (To je eden izmed vzrokov, zakaj bi jo velesile rade pobasale v svojo malho.) Ta bogastva bi se dala izkoristiti v dobrobit jugoslovanskega ljudstva le potom načrtnega gospodarstva — potom socializma. To se izjavi v čedalje večji meri. Ljudstvo gradi socializem. Videl sem velikanse nove tovarne, hidrocentrale in projekte, ki bi se smatrale velike tudi v Ameriki. Gradijo jih na naporen način, brez zadostne mehanizirane pomoči. Delo, ki ga ljudstvo polaga v te projekte, je res herojsko.

Največje bogastvo Jugoslavije pa je — njeno ljudstvo, svojstvena zbirka človeštva. Njihova revolucija je čudovit razvoj. Pozdraviti bi jo morali vsi pošten, progresivni, antiimperialistični Amerikanci. Za dosego tega bom storil kar največ mi je mogoče.

Princip federalne oblike države ter čisljanje kulture vseh narodnosti je rešil narodno

vprašanje. Stari srbohrvaški problem nikjer več ne obstoja. Tito in drugi voditelji Nove Jugoslavije so odkriti in resni ljudje, izredno pogumni in iznajdljivi. Titova povezanost z državo je zelo globoka in ravnotako je udanost ljudstva napram njemu globoko ukoreninjena.

Spor med Kremlinom in Titom je preveč kompliciran, da bi mogel o njen razpravljalni v tem članku. Rečem naj le, da je bil neizogiben. Jugoslovansko stališče v tem sporu pa je moralno in politično zdravo. To stališče je zgodovinskega pomena in bo cenjeno v polni meri šele kako desetletje odslej.

Važnost jugoslovanske Titove vloge v sedanjih svetovni dramati je večja kot pa vsako pretiravanje. Se vedno je slabo umljivo. Časopisi ne povedo skoraj ničesar. Je pa to važno ne samo za Jugoslavijo, temveč za obči napredek, za vsa progresivna gibanja in za ljudstva vsega sveta. Skoraj vse, kar se zadnja leta piše in govori o Jugoslaviji na zapadu in na vzhodu, je neresnično, pol resnično, zavito, površno, brezpomembno ali pa naravnost bedasto.

Prosim, da me pravilno zastopite: življenje v Jugoslaviji ni noben raj, nikakšna očet. Mnogim ljudem je težko. Stvari se niso urejene, kakor bi morale biti ali kakor bodo eventualno, ko si novi ljudje na odgovornih mestih pri novih ustanovah in novih procesih pridobe izkušnje in lastno zaupanje. Jugoslovanska revolucija je proces, ki sega zelo globoko. Za nekatere starejše ljudi je boleča. Zahteva velike napore in žrtve skoraj od slehernega.

Toda važno je vedeti, da le en mali delček prebivalstva misli in pričakuje, da se bodo vrnila stari časi in razmere, ki so vladale v Jugoslaviji pred vojno. Takozvana "opozicija" je približno toliko važna kot mozolček na slonovi zadnici. Kominformijska skupinica je tako majčkna, da takorek sploh ne obstaja. Kar je pa je, dela roka v roki s stare reakcijo.

Velikanska večina Jugoslovancev ima resnično sliko o dogajanju v državi in podpira osnovne principe politike Titove vlad. Mladina z neznatno izjemo je z dušo in srcem za novi red. Gleda v bodočnost tako jasno kot mladina na Balkanu še nikoli ni gledala. Ne boji se ničesar. Zmagati misli. Misli postati svoboden narod, ki bo imel priliko razviti svojo domovino, svojo gospodarstvo, svojo kulturo — na svoj lasten način, po sistemu, ki je prilagodljiv njenim tradicijam in narodnemu značaju.

Kot država se Jugoslavija danes nahaja v čudnem, težavnem položaju. Vprašanje je preveč komplicirano, da bi ga mogel v nekaj besedah razložiti. Med vellesilami se sedaj vrši silovita borba, borba veleimperializmov, ki so zainteresirani v obvladova-

nje Balkana. Rusija in Anglija sta začasno povezani proti Zedinjenim državam. Jugoslavija se nahaja v središču ognja te borbe. Njen položaj sigurno ni lahak.

Prepričan pa sem, da bo Jugoslavija — zaradi prirojene sile njenega ljudstva in posebne kakovosti njenega vodstva — prevredila to nevihto. Vedno sem bil ponosen na svoje jugoslovansko pokolenje, toda še nikoli tako ponosen kot sedaj.

(Prevod iz angleščine - SANS)

ZOPET VRZEL V NAŠIH VRSTAH

Chicago, Ill. — V torek 4. oktobra me je poklicala po telefonu Anna Pichman. "Mary je umrla sinoči," mi pravi. Anna Pichman je njena sestra, rojena Urbantz.

Mary Matjašič je bila že precej dolgo težko bolna, toda vsi njeni prijatelji smo upali, da se bo že kako pozdravila. Toda čudeži se ne gode — saj ne v neozdravljivih boleznih in tako je sedaj rešena muk in skrb.

Vse od kar je Mary prišla iz stare domovine, se je naselila na severni strani Chicago (north side). Tu se je poročila s Ferdinandom Matjašičem. Njegovi prijatelji smo ga poznali pod imenom Nande. Bil je krojač po poklicu. Pred leti je obol el dolgo trpel. Preminul je v težkih bolečinah pred šestnajst meseci. Svoj dom sta imela na North Talman Ave.

Bila sta si velika prijatelja, dasi jima življenje ni posipalo rož po njuni trnjevi poti.

Oba sta bila aktivna v družini, dokler sta bila zdrava. On prvotno v društvu Gorenje SS-PZ, ki se je pozneje z njihovo zvezo vred združilo z SNPJ, in ona pa je bila članica društva "Nada" št. 102 SNPJ, kroška št. 9 Progresivnih Slovencek, samostojnega podpornega društva "Zarja", ženskega kluba "Bled" na severni strani, v katerem je bila ustanovna članica, in njegova predsednica 15 let.

Pokojna Mary je bila zvesta naročnica Proletarca, pomagala je vsako leto razpečavati Ameriški družinski koledar in pomagala je leto za leto na prireditvah kluba št. 1 JSZ, dokler je imel v sezonah skoro vsak drugi mesec kako dramsko predstavo.

Bila je klobučarka in delala kolikor je mogla, da je pomagala bolnemu možu in vzgojila dve hčeri. Ena — tudi nji je Mary ime — se je izučila za učiteljico. Ko se je omožila, sta se z možem preselila v Kalifornijo. Mary je svojo mater povabila v njeno boleznil sebi, da ji bo stregla, kjer je tudi preminula. Njeno truplo so prepeljali v Chicago. Pogreb se je vršil pod vodstvom Zefranovega zavoda na Woodlawn pokopališče, kjer je pokopana tudi njen sopro.

Na prireditvah kluba št. 1 JSZ je Mary dostikrat prevzela kuhinjo in delala pri tem delu od zjutraj, da je vse pripravila, in nato do poznega večera, proti malenkostni odškodnini. Radi so jo imeli vsi, ker bila je družabna in vljudna, čeprav ji usoda ni bila mila.

Stara je bila šele 58 let. Zaprta dva hčeri: Mary, poročena Moe, v Kaliforniji, in Bernice, poročena Christensen v Chicago, dalje sestro Anno Pichman v Franklin Parku, Ill., in dva brata: Petra Urbanca v Chicago in Franka v Willardu, Wis., v starem kraju pa brata Jankota in sestro Heleno.

Pokojna Mary je bila rojena v Kranju na Gorenjskem. V Ameriko je prišla 1. 1907 direktno v Chicago in živela tu vse skozi, kot že v začetku omenjam. Preminula je 3. okt. po silnem trpljenju, pri hčeri Mary, v Verdugo City, Calif. Tudi hči Bernice je bila poleg.

Da je bila priljubljena med rojaki in tudi drugimi, ki so jo poznali, so pričali številni obiskovalci, ki so prihajali v pogrebniško kapelo, in pa pogreb dne 10. oktobra.

Z Mary sva se dolgo poznali in si bili v priskrben prijateljski odnos. Hudo mi je zanjo. Preostanilo moje iskreno sožalje.

— Angela Zaitz.

Porabite vsako priložnost v zbirljanju listu v podporo. Kjer koli se jo naši prijatelji poslužijo, imajo uspeh.

Imeli ga boste tudi vi on ob enem pomagali Proletarcu.

Skrb zapadnih sil za njihove stare interese v novi Kitajski

(Konec s 1. strani)

nadaljevati s tem razmerjem in posebno Američani so prepričani, da bodo prej ali slej razlašeni.

Intervencija ni več mogoča

V starih časih se je v takih primerih na Kitajskem vselej dogodila intervencija ene ali druge velesile, ali pa vseh skupaj, kot npr. v času boksarske vstaje. Dostikrat so Angličani "posredovali" s svojo oboroženo silo, večkrat tudi Japonci, ameriška vlada pa je proglasila na Kitajskem načelo "odprtih vrat" — namreč da si na Kitajskem ne sme nobena tuja država ustvariti kakšnega ekonomskega ali političnega monopola. Kitajcem naprednih nazorov je bilo to všeč. Hudovali pa so se posebno angleški industrialci in veletrgovci, ker so začutili, da se jim bo ta velika država — njihova molzna krava — prej ali slej izmuznila iz rok.

V naši deželi jih je bilo mnogo, ki so priporočali intervencijo celo sedaj, ko je Čiang Kaišek povsem izgubljen in v ubežništvu. Toda tudi naši visoki oficirji v Pantagonu vedo, da bi svetovno javno mnenje take intervencije ne pozdravilo in da bi naletela med maso kitajskega naroda na odpor. Ze sedaj mnogi ameriški reporterji trdijo, da kolikor že dobrega smo storili na Kitajskem, vse eno nas tamšnje ljudstvo bolj in bolj mrzi, ker smo se toliko trudili obvarovati režim, katerega kitajski narod ni maral in se ga je valed tega s silo iznebil. To svojo namero bi lahko že dolgo tega izvršil, ako ne bi imel Čiang Kaišek na svoji strani ameriško vlado, če bi ga ne zalagala z municijo in dolarji.

Na kako ameriško intervencijo torej ni misliti, ne glede kako so jo minule tedne nekateri člani zvezne zbornice zahtevali.

Anglija se bolj v zagati

Se v težjem položaju je Anglija, dasi Čiang Kaišku ni niti zdaleč pomagala toliko kot so mu Zed. države. Kajti oni imajo kolonijo Hong Kong, ki je kitajska zemlja v bližini Kantona; imajo ogromne investicije v Sanghaju, pošojila in razne druge interese in boje se, da jim jih bo v tem velikanskem prevratu težko kaj oti. Zato bi radi novi režim čimprej priznali, a v Washingtonu so jim to odsvetovali.

Tudi Francozi so v skrbih — predvsem za Indokino. Nacionalistična Kitajska je imela v nji kak ducat konzulatov. Ako sedaj Francija prizna kitajsko komunistično vlado, mar ne bo tudi ona upravičena imeti v francoski Indokini dvanajst konzulatov in s tem dvanajst komunističnih propagandnih celic?

Sovjetska unija je novo kitajsko vlado priznala brez oklevanja. Nji so sledile druge države sovjetskega bloka in pa Jugoslavija. O slednji v Londonu in v Parizu menijo da zato, ker se nadejajo, da Moa Tze-tung, ki načeljuje komunistični kitajski vladi, ne bo hotel graditi svoje države po navodilih iz Moskve, torej bo imel Tito v tej družbi saj enega tovariša.

KOMENTARJI

(Konec S 1. Strani.)

zkoli dogode tudi v še tako discipliniranih pokreth. Dogajali so se tudi prej v vseh delavskih internacionalah, v vseh in malih delavskih strankah in tudi v cerkvah. Vsa dolga zgodovina rimsko katoliške cerkve to potrjuje.

Boljševiška revolucija je v začetku zelo spremenila družinske tradicije v Rusiji. Razporoka je postala prav lahka stvar. Treba je bilo le na kratko, zaslišanje, urejena je bila skrb za otroke, ako sta jih skregana zakonca kaj imela — pa sta postala postavno ločena. Od takrat pa se zakon glede razporok zostruje in Associated Press poroča iz Moskve o novih odredbah, vsled katerih je sedaj v Sovjetski zvezi težje dobiti razporoko kakor pa v Zed. državah. Spornima zakoncem bo sodišče po novi oziroma po poostreni postavi dovolilo iti narazen edino ako se bo uverilo, da je sprava med

Socializem ni samo stvar delavcev nego vseh ljudi

(Konec s 1. strani)

Marx je bil sin premožnega advokata, oženil se je s sestro tedanjega pruskega notranjega ministra, imel je vse možnosti, da si uredi udobno meščansko življenje, toda imel je druge ideale in zaradi teh idealov, je prišel v pregnanstvo v London, kjer je moral nekoč zastaviti svoj suknjič, da si je kupil papirja, in si moral pri sosedih izposoditi denar, da je plačal pogreb svojega edinega ljubljene sina, ki mu je že kot deček umrl. In pri tem pomanjkanju je gladko odklonil dve Bismarckovi ponudbi, ki bi mu zagotovili lepo eksistenco! In še bolj se je zakopal v delo, mimo katerega svet več ne more.

Kaj je bilo odločilno pri njem? Kaj mu je dajalo moč za dosledno nadaljevanje svojega dela? Moralni odpor proti staremu redu in strastna volja po pravici. In pri vsakem človeku so ti moralni vzroki merodajni, da se odloči za eno ali za drugo. Vsi ljudje se ne morejo naučiti ekonomije in teorije o večvrednosti, pa četudi bi se je naučili, suho znanje se ne vzpodbuja k delanju. Lahko pa se razgibljejo ljudske množice na spoznanju, da je kapitalizem krivičen in škodljiv za vse člove-

SANS ima nov urad

Slovenski ameriški narodni svet (SANS) se je preselil iz svojega prejšnjega urada, ki je bil na 3424 W. 26 St. v Chicago, na 3854 W. 26th St.

Naslanjate v bodoče vse, kar se tiče SANSa ter njegovih redilnih akcij na — kot že omenjeno — SANS, 3854 W. 26th St., Chicago 23, Ill.

SANSov novi urad ima tudi drugo telefonsko številko: LAwndale 2-0977.

štvo in da pomeni socializem pravičnejšo in človeka vrednejšo ureditev življenja.

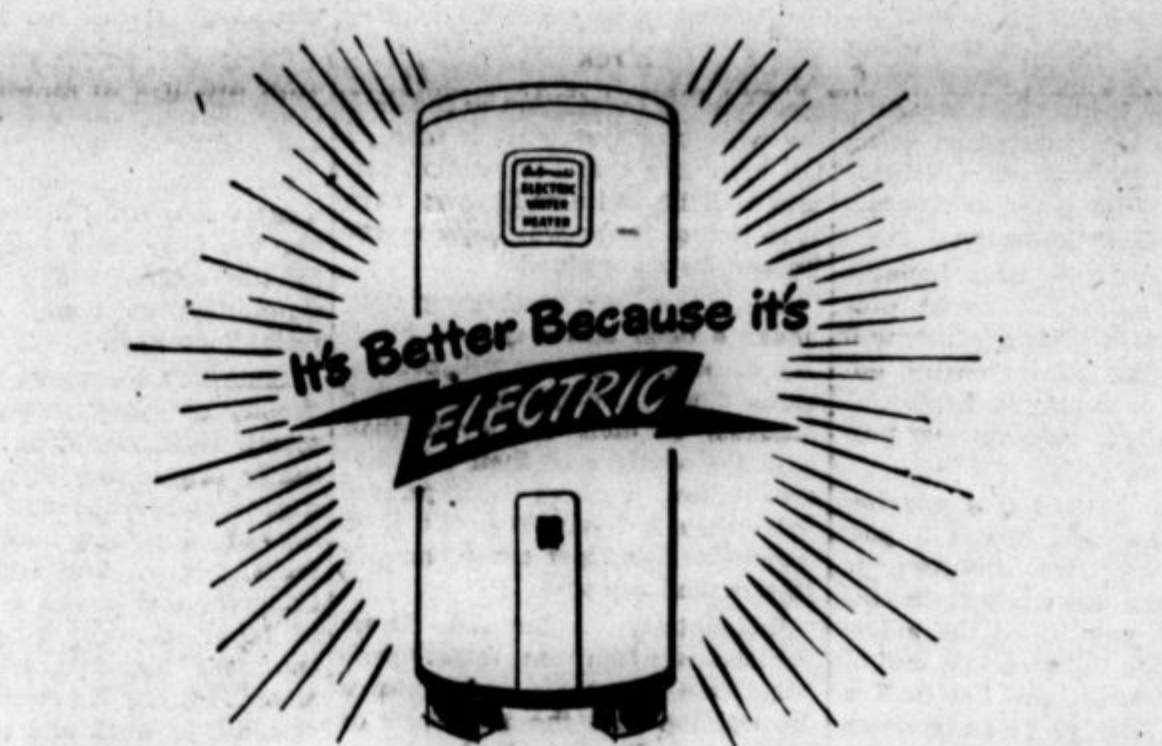
Osnovno bistvo socializma je torej v ideji pravičnosti, v volji po medsebojni pomoči in pravični vzajemnosti, v delu za tako ureditev odnošajev med ljudmi, kakor odgovarja človeški vesti.

Zato pa, socializem ni samo stvar delavcev, ampak je vprašanje vsega ljudstva.

Originalna imena krčm

Gostiln, ki obstojajo še iz prejšnjih časov, je mnogo v raznih deželah. Z njimi obstojajo tudi originalni, stari naslovi, napisani nad vhodnimi vrati v gostilne. V nekem angleškem časopisu je navedena cela vrsta takih zanimivih imen na gostilnah. Tako je v Cheptowu gostilna, ki se imenuje: "Pri staremu natrkane-mu filozofu". "Pri človeški nogi" (v Breslavi). "Pri luknji v steni" (Ortovich). "Pri smejoči se nuni" (Dudley). V Columbusu v Severni Ameriki je gostilna z dvema napisoma in sicer ob vhodu v ječe. En napis je obrnjen k cesti, vodeči iz mesta in se glasi: "Zadnja priložnost za pitje." Drugi, ki je obrnjen k vratom ječe, se glasi: "Prva priložnost za pitje." Tudi v nemških mestih so se našla raznovrstna zanimiva imena, ki pa sedaj vedno bolj izginjajo. Tako je v Berlinu: "Pri veseli kokoši." "Pri strumnemu psu." "Pri prvemu okrepčilu v zakonskem stanu, (ležeča ob hiši uradnika, ki klepa civilne zakone). "Pri možu s štirimi centi". "Pri zadnji instanci" (poleg višjega sodišča). V drugih državah je n. pr. v Breslavi: "Pri poljskemu Bogu". V Leipzigu je krčma: "Pri stari slamnjači". "Pri hlevu pive" (v Kolinu). V nekaterih mestih so gostilne blizu pokopališča: "Pri zadnji solzi".

In v Ljubljani je "Figa-birt".

čistoča

... nič umazanosti ... ne saj ... ne zaprek ... avtomatično greje vode je čisto kakor električna žarnica ... znotraj in zunaj. Električni vodo-grelec ne dela nobene nesnage.

prilagodnost

... Vroča voda, kadar jo hočete! Nič ni treba čakati na odtek hladne vode ... nič več ni treba trošiti vroče vode, ki postane hladna v cevih! Električni vodovnik lahko namestite tako blizu kuhinje ali kopalne kot sami želite ... namestite ga lahko kjerkoli po svoji želji!

brskrbnost

... Čim si električni vodovnik instalirate, lahko pozabite vse brige glede vroče vode. Imeli jo boste ves dan ne da bi vam bilo treba k njemu. Avtomatični električni vodovnik je narejen vam v zadostitev.

deluje izborno

... Edin moderen način za greje vode je električni! Ko spite, vam greje vodo po posebno nizki ceni za električni tok, posebno dodeljen v ta namen. Tank je fino izoliran, da ohrani vodo toplo in jo imate pri roki kadarkoli jo potrebujete. Ako jo kdaj rabite več kot običajno, se bo voda toliko hitreje avtomatično grela. Moderno inženirstvo v avtomatičnem greju vode z elektriko vam zagotavlja najboljšo poslužbo in dolgo trpežnost.

Ask About Liberal Installation Allowance

See them at your DEALER'S or our nearest store

COMMONWEALTH EDISON COMPANY

AMERIŠKI DRUŽINSKI KOLEDAR

LETNIK 1950

KMALU IZIDE

CENA SAMO \$1.50

Naročila naslovite

PROLETAREC

2301 So. Lawndale Ave

Chicago 23, Ill.

It's Fine for Uncle Sam to Aid World's Poor Peoples

But Should Government 'Guarantee' Private Capital Abroad, Untax Speculators' Profits?

It's time to do a little serious thinking about the advice which the State Department is giving to President Truman about his "Point Four" program.

Early this year, Mr. Truman told Congress he would present a "bold new program" which would be an important part of his plans for promoting world peace and prosperity. This program would provide American money and "know-how" to help develop "backward" countries and lift their people out of poverty.

Recently, the Senate Banking Committee unanimously approved a large part of the program and it went before the House Foreign Affairs Committee, which heard State Department officials explain and advocate their newest ideas along this line.

Congress is asked to make a modest start by appropriating \$45 million for the first year. Uncle Sam would use that money to help poor nations and peoples. That seems fine, but is not all the State Department has in mind.

The department also is pushing, as part of the program, a number of other proposals, among them these:

1. Have Uncle Sam "guarantee American private capital invested abroad against the risks peculiar to such investments." In other words, the American people would take the risks and losses, while private American businessmen would get the profits.

2. "Liberalize" American tax laws in various ways which would reduce the taxes our businessmen would pay Uncle Sam on the profits they make on their foreign investments.

LABOR submits that these proposals are not fair to Uncle Sam. Moreover, they would revive, in a particularly objectionable way, the old "economic imperialism" from which the world is trying to escape.

All history shows what will happen if Uncle Sam goes in for such imperialism. When government "guarantees" fail to save private capital abroad, it will seek the "protection of the flag," and American boys will be called upon to fight and die for "foreign investments."

LABOR is for helping the world's poor put their feet on the upward economic path. Beyond that, President Truman should be cautious about accepting the State Department's ideas. That department, as is well known, is "packed" with representatives of Big Business.—Labor.

Too Young to Die, Too Old to Work

Aged U. S. Workers Face Destitution Under Outdated Social Security Law.

By REP. AIME J. FORAND
The story of Arthur Emerick, unfolded before our Congressional committee, was a story of the plight that faces hundreds of thousands of aged American workers today—and that will face millions of others in the next few years if the federal social security law is not revised.

Emerick is 67 and is trying to buy the home in which he has lived since 1915 in Akron, Ohio. When Emerick retired from the B. F. Goodrich Rubber Co. he had 21 years' service.

Today Emerick can face the future only with anxiety and fear. His total family income amounts to \$58.14 a month. All of it comes from Social Security benefits—\$38.76 a month for him and \$19.38 for his wife.

"We cannot make ends meet on this income," Emerick told the Congressional committee. "I am now one and one-half years behind on my taxes and we are worried about losing our home as a result. We have used up all our savings to get along. We have cashed all our bonds. I don't have a dime in the bank any more."

He and his wife have been unable to afford new clothes, Emerick related. He owes money for coal which had to be purchased last winter and he is in debt to FHA for a \$700 loan for repairs which had to be made after a water-pipe burst and caused damage to the house.

"Frankly, I don't know what we are going to do," Emerick told the Congressmen. "We just cannot get along on the benefits we are getting and if either my wife or I become seriously ill and need medical attention, we would be in a very bad spot. We don't want charity. We simply feel that our government should recognize the right of older people to a decent and secure living."

Mr. and Mrs. Emerick's predicament was not an isolated instance nor the only such story presented to the House Ways and Means Committee by needy elderly and retired workers.

Emerick's testimony and the testimony of every major labor and social organization in the United States proved the crying need for a general revision and strengthening of our now-outdated social security law. The need for such Congressional action is immediate, as labor showed, to prevent the countless tragedies and suffering among retired Americans who are "too old to work and too young to die."

Since 1939, old age and survivors insurance has been changed only to weaken it. In the Republican 80th Congress nearly 1,000,000 workers—salesmen, insurance agents, homeworkers and others—were ruthlessly deprived of coverage.

Today it is generally acknowledged that the law is pitifully inadequate. About 35,000,000 persons are now covered; proposed legislation would include 20,000,000 more, but labor's goal and the goal of many liberal Congressmen is the coverage of all Americans.

With the vigorous backing of all of organized labor President Truman has asked Congress to pass new legislation which would correct many of the injustices of the present law.

Co-ops Pulled Tito From Russian Bloc, U. S. Official Says

MINNEAPOLIS, Minn. (CNS)—A U. S. official said here that resistance by Yugoslav peasants against land nationalization policies of the Soviet pattern of farms is "the greatest stabilizing influence" in western Europe today. Stanley Andrews, director of the Office of Foreign Agricultural Relations, told the American Soybean Association, that cooperatives are "the most democratic force" in that part of the world. As quoted in the Midland Cooperator, Andrews told the association that the same peasant and cooperative influence is at work in Italy, Austria, France, western Germany, the Low Countries, Scandinavia and Poland.

There is nothing more imprudent than excessive prudence.—Colton.

THE MARCH OF LABOR

The World Money Mix-Up

Now that a growing number of nations are following Britain's lead in devaluing their currencies many Americans are wondering what is going to happen to their jobs.

We discussed the effect of deflation in another column, but did not suspect at that time that the move would be made so soon.

Perhaps those who want to know what will happen to jobs in America would do better to listen to those who advocated deflation of the British Pound as a means of getting more dollars into British hands.

If that objective is gained, then it seems inevitable that Britain is going to sell many products that Americans have been selling up to this time. That is going to mean that cheaper British workers will get the jobs that American workers have been getting.

Of course, there are some "ifs" about the whole thing. If the British workers are strong enough to demand more wages for an hour's work the cheapness of the Pound won't mean anything. But if all the nations who have decided to cheapen their money start dealing with each other and with America's former customers, then the workers of this nation may be headed into rather heavy unemployment.

The one thing that devaluation shows more than any other is that the capitalist world is in a bad fix. Especially the capitalists of the United States of America, who are faced with the dilemma of getting rid of surpluses without forever giving them away, have lots of reason to worry about the possible results of lowering living standards in a continent under the shadow of international communism.—Reading Labor Advocate.

Life Begins with Charity

Death is a big business in America, but life too often begins with charity.

We have become masters in the art of death, and beggar in the art of saving lives.

While the nation spends billions of dollars to perfect a weapon of death, men and women are passing the hat in every city to perfect a weapon against disease.

We are masters in the air, over the land and on the seas, and our budget is unlimited for defense. But where is the budget for our defense against human suffering? Pass the hat again, and there you'll find the pittance.

Where are the funds to fight cancer and infantile paralysis? Where is the money for the battle against disease and disaster? Where are the armies who can wipe out the killers of children, the disease that cripple and torture?

Pass the hat, gentlemen. There is no budget for a human life. Charity is our only answer.—Whitefish Pilot.

"SWEETEST DAY"

The new movement for the celebration and observation of "Sweetest day" in Chicago, on Saturday, Oct. 15th, is receiving wide acclaim.

The idea is to make the day happy for the many who need a cheer and encouragement. The movement is welcomed by hospitals, charitable organizations and people in general and, every effort is being made to make this occasion happy and memorable one.

Florists of Chicago and Suburbs are making plans for special gift flowers on this occasion for those who wish to remember a wife, mother, or sweetheart. A corsage for a date will be appropriate gift.

This is also a Happy thought to make some one happy, be it a friend or to sick, at home or in the hospital. Lovely flowers are always a happy thought. Make it your business to make some one happy on "Sweetest day," October 15th.

This is the law of God: Virtue only is form, and cannot be shaken by a tempest.—Pythagoras.

Proved Man Can Rise Above Greed

Among so much news of human selfishness and greed, it is refreshing to come upon this story of Wiley B. Rutledge, great liberal Supreme Court Justice, who recently died.

Washington newspapers reported recently that Rutledge "left an estate valued at only \$473, consisting of a 1941 automobile and its heater." Outside of that, his widow and three children will inherit only some insurance annuities and a mortgaged home.

As a Supreme Court Justice, Rutledge received a salary of \$25,000 a year. He lived quietly and modestly. Obviously, most of his income must have gone to help other people, whose needs he considered greater than his own.

Rutledge proved that man can rise above greed. That is the final lesson of his inspiring life.—Labor.

There is a time to be born and a time to die, says Solomon; but there is an interval between these two times of infinite importance.—Richmond.

What maintains one vice would bring up two children.—Ben Franklin.

Defend Co-ops Thru Positive Action

A Cooperative is a better kind of private business, because a lot more people share in ownership and responsibility. It is a freer kind of free enterprise because a cooperative can never stifle trade or production but must always operate on the sound principle of full service to its members—and hence of full production for the benefit of the whole economy.

American cooperatives today face two tests. How severe these tests will be only the future can tell.

The first test will be the ability of cooperatives to keep themselves in sound financial condition and maintain a healthy growth in the face of a declining market. It will be a test of the members' understandings of why they are members, and of the long-term values of cooperation as distinguished from its immediate returns in patronage refunds.

The second test is intimately related to the first. It is the test of whether we can hold our ground and actually turn to our advantage the attacks of the NTEA and allied monopolistic forces. Not only must we "answer" NTEA. We must go much further than that. We must tell our positive story to more people than NTEA tells its negative one.

Cooperatives are so right, they answer so exactly the need for a method of strengthening the structure of free enterprise, they are so effective an alternative to dependence upon government or subservience to monopoly, they are so fine a way of restoring responsibility and economic strength to the people generally that their opportunity to accomplish good in our country and the world will be an almost limitless one if only we can meet these two tests.—Jerry Voorhis, addressing the American Institute of Cooperation, Madison, Wis.

The Last Word

By DUFFY

We've often wondered just how much happiness is produced by our American capitalistic system and just how much happiness there might be throughout the length and breadth of lands which are anti-capitalistic?

Naturally happiness is not a measurable quantity, for we've seen men with millions who were unhappy with the lot while we've also seen men working as ditch diggers and coal miners and truckers happy with their lot.

We can't very well say that happiness is entirely a state of mind for that isn't true.

The man who has troubles in his soul and his body isn't a really happy man no matter what his financial status may be, but by and large happiness can be acquired.

It takes peace of mind—and peace of mind comes with a full belly, a good home and health—and those things don't usually mean wealth by any means.

Men who go through life bearing grudges, for example, are never truly happy. They can't be. Their antagonism toward others who may have wronged them curdles them so that they couldn't digest their food right, to enjoy health, and it curdles their souls even more so that they couldn't face the world with a mile.

It is a pity that there are so many people in high places could say only the exercise of a "do unto others" policy could make so many happy, but their selfishness, their self-centered opinions and their inability to pay tribute to one who may have earned it, give them no hope of ever achieving the real goal of happiness.

We know of one major example, a man in high place in his community, so conscious of himself, so completely absorbed in doing nothing but licking the boots of men in even higher place, that he hasn't time to give anyone else a needed or deserved pat on the back.

That man thinks he is happy, but when the final accounting is made his books will show up in the red so far as his contribution to the world is concerned.

Capitalism isn't the true path to happiness, but here in America where every one may become a capitalist, it helps.

I've heard many a man bemoan his fate, he couldn't save a dime, he couldn't put aside anything for a rainy day, so on and on and on—and yet there are millionaires in America who were in the same boat, started with shoestrings and ended up owning the shoe factory.

Ford had to beg for help in his early days. Alexander Graham Bell offered half his telephone invention for \$500 to get needed help; a Boston pushcart peddler had to get \$8 worth of credit to get some fruit to peddle to get his start toward millions, which he later gave away.

If you really wanted to get into

the history of the men who made America in the last 100 years, I believe you'd find 99 per cent of them started with nothing, that is nothing but ideas and determination.

Surveys show today, for instance, that fully two-thirds of the people who are successful are happy doing what they are doing, and about 70 per cent of the failures are unhappy in their occupations of business.

Happiness seems to be a combination of things—doing what you want to do, doing it successfully, saving a penny or so out of each pay check, living right so that you can enjoy health.

Oddly enough, happiness is within the reach of every man. It is definitely NOT guaranteed to us by the constitution of the United States, but that constitution does guarantee us the right to "pursue happiness" and that is simple enough.

Get into the habit of thinking happiness. You'd be surprised how much of a lift you give yourself when you give a lift to some other person. Seems like bread cast upon the waters returns 10 fold to us.

So, let's go—start from here and keep it up.

P.S.W.A. News

Oct. 16th is drawing closer and closer, don't miss the opportunity to see "Trije Vaški Svetniki" at the S.N.P.J. Hall on that date. Tickets are 75 cents.

This is a comedy you will long remember just as those who last saw it in 1932 still remember. One of the catch phrases of the comedy is "Račka na vodi." And this was all you had to say to bring it back vividly to mind.

We were fortunate in being able to get our good director Peter Bernick to "take over." Most of the cast are the original members and it will be good to see so many of our good talent together in this uproarious comedy. Several of the players are P.S.W.A. members and we are proud of them.

Program starts at 3:00 and immediately after you will be entertained by Joe Kovich and his boys. In familiar circles he is known as Chicago's Polka King.

The kitchen will be well stocked. Turkey and beef dinners will head the list of edibles plus our "Kranjske Klobase" — Strudel & Potica.

At the bar you will be cheerfully waited on by the fairer sex.

We are inviting our friends from Milwaukee, Waukegan, La Salle, and other places to come down in bus loads and enjoy yourselves with us.

In the midst of all our excitement and preparation, we were all shocked by the death of our beloved member, Sister Mary Matjaich. She was a person it will be hard to forget, her personality was such that you couldn't possibly know her without loving her.

To her family we extend our deepest sympathy.

Her body was shipped here from California to Zefran's Funeral Parlor. Interment was made at Woodlawn Cemetery.

Dorothy Sodnik

Just About Right

Sign outside farm gate: "The only love that money can buy—puppies for sale."

REFLECTIONS

By Raymond S. Hofses

RIGHT NOW THE contradictions within the capitalist economy are becoming glaringly apparent. As one example, consider the effect of pensions, as now being advocated by the United Steelworkers, side by side with the effort being made by the Department of Justice to break up the gigantic Atlantic and Pacific Tea Company.

Now, I am one who believes that, as a matter of social progress, a pension system which will take the sting of insecurity out of old age is highly desirable. I also believe it is economically possible.

But I also believe that one important factor that makes it possible for the Steel industry to give pensions to workers is the bigness and stability of the industry. The same thing can be said of the Great Atlantic and Pacific Tea Company. Surely, that concern offers more hope of security to aged grocery clerks than possibly could be offered by a neighborhood grocer who employs only one assistant and may be competed out of existence at any time.

And so I wonder: Do the leaders of organized workers really want to destroy the power of their pension-paying employers by breaking big business into small segments?

AND ANOTHER EXAMPLE Working people like to think of themselves as "free" citizens—free to work for whom they like; free to come and go; free to quit the service of one corporation and work for another.

But how will pensions affect that kind of freedom? Will a worker who has served one corporation from youth to middle-age feel free to pull up stakes if his hopes for a pension are linked with a single company? Will he still welcome competition—which is the basis of capitalist freedom—if a competitor threatens the existence of a pension-paying employer? Will the pensioner care very much how much HIS corporation gyps the general public so long as he finds his future security strengthened thereby?

I think not. I believe most workers will be willing to trade quite a large segment of freedom for the security that a pension contract with a well-established and prosperous corporation will offer.

AND WHAT ABOUT the worker who doesn't get the protection of a pension? How pleased will he be to help pay the bill for the greater social security in which he does not share? How much real unity of workers will there be if some do and others don't get what all must help to pay for?

I am assuming, of course, that the private-profit system is to be maintained; that corporations will still produce big salaries for management and some dividends for stockholders in addition to pensions for workers. And what is more, I am assuming that the pension-getters will be quite willing to have it so if that is the way their security can be maintained.

And I am also suggesting that, under a class economy, the interests of pension-getters will become more closely integrated with the interests of their employers than with the welfare of their less-favored fellow workers—if private ownership for private profit is to remain as the American economy's pattern and purpose.

Incidentally, columnist Drew Pearson sees the same class viewpoint as a possibility and ventures his opinion that the recipients of pensions will become less concerned about improving the general social welfare.

WHAT AM I driving at when I examine this pension business from an over-all social angle. Am I suggesting that it would be better to drop the whole business?

Not at all. What I am thinking is that since only corporations that are big and secure can guarantee he security to which the steelworkers and others aspire, it becomes very desirable indeed to socialize all of our economy and hereby make it possible to plan or adequate security for everybody.

I think that would be a very good job for government to do. Much better, indeed, than the almost certain alternative of setting up such totalitarian controls as will be necessary to keep various classes of industrial workers and profit-takers regulated in "proper" relation to each other.

Over-Active Imagination

Speaking of the "big decrease in the cost of living in the past year—as most businessmen are—did you know—

... that a dollar buys about three and-a-half cents more food this year than it did in 1948?

... that if your weekly grocery bill is around \$15 you get only 50 cents more food for your money than a year ago?

... that if you spend \$20 a week for food you are receiving only 70 cents more in food than last year?

... and that therefore, according to these Commerce Dept. figures, the "big" drop in the high cost of living is only a figment of the Chamber of Commerce's imagination?